

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

"ПЕСНЯ ПРА ЗУБРА": СЁННЯ НА АРТ-ФЭСЦЕ

Сёння на **Арт-фэсце "Тэатр Уршулі Радзівіл"**, арганізатарам якога з'яўляецца Беларускі дзяржуніверсітэт культуры і мастацтваў, Дзяржаўны ансамбль танца пакажа фантазію на тэму паэмы Міколы Гусоўскага "Песня пра зубра".

Аўтапрабег па СДК: у чаканні аўтаклуба. Дарэмным?
С. 10 — 11

Дыпломныя пакуль без працягу...
С. 8

"Новая драма" і вялікая беларуская сцяна перад ёй
С. 7

Турмаршрут без канкурэнтаў
С. 8

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

**ПРЫВАТНІК АДКРЫВАЕ МУЗЕЙ:
НЯЎЖО ПАРАЖЭННЕ
ДЛЯ ДЗЯРЖАЎНЫХ УСТАНОЎ?**

С. 3

**КАЛІ МЕЦЭНАТ АДКАЖА "НЕ":
ДЗЕЛАВОЕ ІНТЭРВ'Ю З БАНКІРАМ**

С. 4, 6

**ЗАБОЙСТВА ПЭНА:
ЯШЧЭ АДНА ВЕРСІЯ ЗЛАЧЫНСТВА**

Пасля публікацыі ў "Культуры" ўспамінаў тэатразнаўцы Ганны Герштэйн — сваячкі мастака Юрыя Пэна — ды каментарыяў з дадатковымі фактамі ад Барыса Крэпака мы атрымалі грунтоўнае даследаванне ад віцэбскага журналіста Аркадзя Падліпскага. Ён выказвае сваю версію падзей апошніх дзён лютага — пачатку сакавіка 1937 года...

С. 14

**"БЕЛАЯ КНІГА"
ПРАДСТАЎЛЕНА
У МІНСКУ**

Учора ў сталічнай Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага прадставілі Белую кнігу Савета Еўропы па міжкультурным дыялогу. Выданне прапануе мадэль кіравання культурнай разнастайнасцю. Белая кніга заклікае развіваць інтэнсіўны дыялог. Яна адрасавана кіраўнікам і адміністратарам, выкладчыкам і СМІ...

Падзея

2 ліпеня ў Мінску ўрачыста адкрыецца плошча Дзяржаўнага сцяга Рэспублікі Беларусь

Цяпер на пляцоўцы па сталічным праспекце Пераможцаў вядуцца апошнія падрыхтоўчыя работы і праводзяцца рэпетыцыі ўрачыстай цырымоніі.

Праект плошчы
Дзяржаўнага сцяга
Рэспублікі Беларусь.

Афіцыйна

Дзяржаўныя ўзнагароды

Ордэнаў, медалёў і ганаровых званняў удастоены сярод 77 прадстаўнікоў розных сфер дзейнасці і дзеячы культуры. Пра гэта, як паведамляе Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, гаворыцца ва Указе № 279 "Аб узнагароджанні дзяржаўнымі ўзнагародамі" ад 20 чэрвеня.

мастакоў Віктар Грамыка і Леанід Дударэнка. Медалём Францыска Скарыны ўганараваны старшыня савета грамадскага аб'яднання "Беларускі фонд культуры" Уладзімір Гілеп, артыст-вакаліст Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Андрэй Валенціў, вядучы майстар сцэны Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага Андрэй Захарэвіч, мастак, член Беларускага саюза мастакоў Анатоль Кузняцоў.

Ганаровае званне "Народны артыст Беларусі" прысвоена артысту-ва-

калісту (салісту) — вядучаму майстру сцэны Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Васілю Кавальчуку.

Сярод тых, хто ўдастоены ганаровага звання "Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь" — артыст-вакаліст, вядучы майстар сцэны Заслужанага калектыву "Нацыянальны акадэмічны аркестр сімфанічнай і эстраднай музыкі Рэспублікі Беларусь" Наталля Тамела, салісткі Вялікага тэатра краіны Алена Бундзелева і Алена Шведова.

Ганаровага звання "Заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь" удастоены мастак-жывапісец, член Беларускага саюза мастакоў Уладзімір Гардзеенка.

Так, у ліку ўзнагароджаных ордэнам Францыска Скарыны — мастакі-жывапісцы, члены Беларускага саюза

Сустрэча

Перад балем выпускнікоў

27 чэрвеня ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы адбылася сустрэча міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова з удзельнікамі Рэспубліканскага балю выпускнікоў 2013 года.

Сям'ера найлепшых выпускнікоў вышэйшых навучальных устаноў культуры — Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі і Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў — у камернай і нязмушанай абстаноўцы атрымалі віншаванні з паспяховым завяршэн-

нем навучання ў сваіх alma mater ад рэктараў ВУНУ, ганаровых гасцей.

Прывітальныя словы на адрас "цудоўнай сям'еркі" выпускнікоў прагучалі ад міністра культуры, а таксама ад генеральнага дырэктара Тэатра імя Янкі Купалы Паўла Палякова, народных артыстаў Беларусі Марыі Захарэвіч і Сяргея Жураўля, заслужанай артысткі краіны Аксаны Волкавай, заслужанага дзеяча мастацтваў рэспублікі, прафесара Уладзіміра Зінкевіча.

Пракавал сустрэчы прапаноўваў час і для пытанняў міністру культуры краіны. Гэтая магчымасць была скарыстана маладымі людзьмі: прагучалі пытанні, у прыватнасці, аб падтрымцы дзяржавы ў атрыманні жылля для маладых спецыялістаў, неабходнасці стварэння музычных агенцтваў на Беларусі, што дапамаглі б далейшаму працаўладкаванню выпускнікоў.

Завяршылася імпрэза ўручэннем памятных падарункаў ад міністра культуры.

Д.А.
На здымку: фота на памяць перад Рэспубліканскім балем выпускнікоў.

Культурны твітар: мы ў свеце

Цягам тыдня за мяжой былі прэзентаваны беларускія фальклор, рамесніцтва, выяўленчае мастацтва і кіно. Мяркуючы па апошнім часе, такія міжнародныя прэзентацыі сталі традыцыйнымі. **Выснова адзіная: нашы таленты за кардонам — запатрабаваныя.**

Польшча

23 чэрвеня Беласток ладзіў традыцыйнае Свята беларускай культуры. Мерапрыемства адбывалася ў рамках Дзён культуры Беларусі ў Польшчы. Свята арганізавалі Галоўнае праўленне Беларускага грамадска-культурнага таварыства і

Свой "Канскі Леў" — у беларусак

Таварыства беларускай культуры ў Польшчы пры падтрымцы нашага Пасольства ў Польшчы і Генеральнага консульства Беларусі ў Беластоку.

Удзел у свяце прынялі беларускія аматарскія калектывы з Польшчы, а таксама — фальклорны гурт "Купалінка" Белдзяржфілармоніі... Прайшоў не толькі кніжны, але і рамесніцкі кірмаш.

Расія

Фільм "Роля", зняты сумесна з кінастудыяй "Беларусьфільм", 25 чэрвеня быў прэзентаваны ў конкурснай праграме 35-га Маскоўскага міжнароднага кінафестывалю. Рэ-

жысёр Канстанцін Лапушанскі паведаміў, што артхаўсна карціна ішла да глядача трыццаць гадоў: перашкаджала спачатку савецкая цензура, а потым, па словах рэжысёра, — цензура камерцыйная... Большая частка здымак прайшла ў Беларусі.

Эстонія

Дакументальная стужка Кацярыны Махавай "Званар" увайшла ў конкурсную праграму XXVII Міжнароднага фестывалю дакументальных і антрапалагічных фільмаў у Пярну. Фестываль пройдзе з 1 па 7 ліпеня. Карціна прысвечана традыцыям царкоўнага звону ў Беларусі.

Увага!

Абмеркаванне дапрацаванага праекта Кодэкса аб культуры

Міністэрствам культуры дапрацаваны праект Кодэкса аб культуры з улікам заўваг зацікаўленых асоб.

Азнаёміцца з праектам можна на сайце www.kultura.gov.by Чакаем вашых прапаноў па электроннай пошце kodexs-kultura@tut.by і на адрас: 220004, г. Мінск, пр. Пераможцаў, 11.

Свята

Дзе мост злучае Александрыю з Копысцю

6 — 7 ліпеня на Шклоўшчыне пройдзе чацвёртае па ліку купальскае свята "Александрыя збірае сяброў".

Па словах начальніка ўпраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоля Сінкаўца, леташняе мерапрыемства сабрала больш за 55 тысяч гасцей з Беларусі, Украіны, Расіі. Усё робіцца для таго, каб сёлетняе кола сяброў Александрыі стала яшчэ большым. На беразе Дняпра, дзе мост злучае Магілёўшчыну і Віцебшчыну, будуць рэалізоўвацца новыя творчыя праекты. Гадлёвыя рады прапануюць

сувеніры народных майстроў і прысмакі мясцовых кухараў. У праграме — фестывалі лёну і квасу.

Удзельнікі Міжнароднага пленэру па кераміцы "Арт-Жыжаль" прапануюць майстар-класы. Запланавана выстаўка "Археалагічныя знаходкі Верхняга Падняпроўя". Гасцей чакаюць выступленні калектываў мастацкай самадзейнасці, канцэрт зорак беларускай і замежнай эстрады. У свяце возьме ўдзел амаль дзве тысячы артыстаў.

Пасля ўнікальнага святочнага феерверку распачнецца абрадавая праграма "Чарадзейства Купальскай ночы" з лазерным шоу.

Фестываль

Інавацыі з аптымізацыяй

Да адкрыцця XXII Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" засталася менш за два тыдні. Днямі ў Віцебску адбылося заключнае пасяджэнне яго Аргкамітэта на чале з віцэ-прэм'ерам Анатолям Тозікам.

было таксама тэлегледачоў, таму асобная ўвага надаецца відэаінтэрв'ю, сучаснаму абсталяванню сцэны Летняга амфітэатра.

У цэнтры абмеркаванняў было і пытанне самаакупнасці. Сваімі грашыма, у тым ліку і ад прададзеных білетаў, фестываль пакрывае ўжо амаль тры чвэрці ўсіх выдаткаў. Планаецца, што поўнай самаакупнасці ён дасягне праз тры-чатыры гады. Што ж да мастацкага напавення, дык сёлета свой унёсак у яго зробіць прадстаўнікі 31 краіны, сярод якіх — Аўстралія, Венесуэла, Вялікабрытанія, Германія, Данія, Ізраіль, Італія, Куба, Фінляндыя, Францыя ды многія іншыя.

Журы "дарослага" конкурсу ўзначаліць знакаміта Ларыса Долина. Ад Беларусі ў яго склад увайдзе народны артыст краіны, вядомы далёка за яе межамі, — Анатоль Ярмаленка. Адбыліся некаторыя змены ў складзе журы дзіцячага конкурсу: яго старшынёй стане не Ядвіга Паплаўская, а Аляксандр Ціхановіч.

На стар. 12 вы пабачыце, як горад над Заходняй Дзвіной рыхтуецца да XXII Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску". А на гэтым эскізе бачна, як відазменіцца сёлета афармленне сцэны Летняга амфітэатра.

Фотасюжэт нумара

Купалаўскія дні

Гэты і наступны тыдні Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы праводзіць Купалаўскія дні. Пачаліся яны з пошукаў Папараць-кветкі, доўжыліся жальбінамі па паэце 28 чэрвеня, а цягам будучага тыдня пройдуць падзеі з нагоды чарговых угодкаў класіка, у тым ліку і ў ягонаў радзіннай Вязынцы.

Трэба абмеркаваць!

Гаспадар аграрыяў збіраецца стварыць Музей якараў, аналагаў якому няма ў краіне. Прыватная ініцыятыва, падаецца, больш набліжана да рэальнасці, чым дзяржаўна-музейная. І справа не толькі ў тым, што прыватнік імкнецца быць крэатыўным у чаканні грашовых даходаў. Проста, ён цудоўна разумее: на пустым месцы турыстычная цікавасць не ўзнікае. Адсюль і наша пытанне:

Гаспадар аграрыяў — канкурэнт музейшчыкам?

Сяргей Дубяга — уладальнік аграрыяў ў вёсцы Мірагошч Чэрыкаўскага раёна. Побач — Сож. У ім Сяргей і натрапіў на першы якар. Зараз у зборы іх — каля трох дзясяткаў. Было б дзіўна, каб у гаспадара не ўзнікла ідэя стварэння экспазіцыі. Усе якары размяшчаюцца на подыуме з падсветкай літаральна за некалькі метраў ад Сожа. Неўзабаве з экспазіцыяй можна будзе азнаёміцца. Экскурсіі мае праводзіць сам Дубяга, для чаго ў свой час абклаўся літаратурай і не вылазіў з Інтэрнэта... А яшчэ ёсць мара ладзіць рачныя вандроўкі на ўласна зробленым катары, пабудаваць гатэль у выглядзе карабля і налета распачаць прыём турыстаў. Сядзіба і музей Сяргея так і просяцца стаць часткай зялёнага маршруту "Жывая вада", створанага турыстычным кластарам "Край гаючых крыніц"... Такую б прадпрыемнасць раённым музейшчыкам! Сяргей Дубяга — не маладзён, перайшоў праз паўвекавы рубяж. Мяркую некалі перадаць экспазіцыю ў аддзел культуры. Пакуль жа толькі ён мае права на каманду "Адаць якар!". А адаць якар — значыць, знайсці родны бераг...

Так выглядае Музей Якараў на Чэрыкаўшчыне сёння.

Алег РЫЖКОЎ,
дырэктар
Нацыянальнага
гістарычнага музея
Рэспублікі Беларусь

Галіна НЯЧАЕВА,
дырэктар Веткаўскага
музея стараверства
і народных традыцый
імя Ф.Р. Шклярава

— Дадзеная ініцыятыва, на мой погляд, адмоўных момантаў увогуле не мае. Ёсць асоба — ёсць ідэя, якая, паказвае практыка, абавязкова ўвасобіцца ў жыццё. Хаця б з той прычыны, што чалавек зацікаўлены ў тым, што стварае. У яго ёсць сродкі і жаданне... Другі плюс у тым, што музей — вузаспецыялізаваны. Безумоўна, наведвальнікі зацікаўлены гісторыяй стварэння якараў, іх лёсаў! Гэта вельмі жывая і арганічная для гісторыі нашага Палесся тэма. І вырашаецца яна, у тым ліку, і за кошт стварэння паўнаватарскай інфраструктуры для цікавага адпачынку. Наконт думкі пра тое, што прыватнікі са сваім крэатывам апераджаюць раённыя музеі. І прыватныя, і дзяржаўныя ўстановы, калі яны сапраўды брэндывыя, трымаюцца, калі так можна сказаць, на асобным фактары. Не змог раймузей выйсці на ініцыятыву асобу, значыць — застаўся ў цені... У дадзеным выпадку, калі гаворка — пра Чэрыкаўскі раён, мясцовы аддзел культуры мае цудоўную нагоду для вельмі эфектыўнага творчага партнёрства. Якім яно будзе — вырашаць партнёрам...

— Цудоўна, што з'яўляецца такі музей. Сяргею Дубягу — шчырая ўдзячнасць. У нашым музеі — толькі некалькі якараў... Не ведаю толькі, якім будзе змест экскурсіі. Спадзяюся, што экскурсіі будуць змястоўныя ды цікавыя... Тут нельга забыцца пра тое, што ці не пяць стагоддзяў таму верфі ў нашым краі былі ў Ветцы, Лоеве і Радулі — пасёлку на Дняпры ў Чарнігаўскім Палессі. А былі верфі — значыць, і якары вырабляліся, або, як у нас казалі, "якор'е". Былі яны вялікія, чатырохлапныя. Такія выкарыстоўваліся пры кабатажным плаванні, пад час рыбага лову, пры зняцці судна з мелі. А былі і трохлапныя... Веткаўскія дзяды згадвалі, як іхнія дзяды расказвалі, што выплаўляліся нашы якары з балотнай руды, у вёсках Рудня Стоніцкая, Рудня Шлягіна. А вёскі гэтыя лічацца шляхецкімі. І прадаваліся нашы якары ці не па ўсім свеце. На катамаранах (па веткаўскай суднаходнай звычцы — націск на другі склад) — двух суднах, аб'яднаных дашчаным памостам, — перавозіўся тавар да Чорнага мора, у Прыднястроўе, нават праз Басфор — у Александрыю...

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы! Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, абмяркоўвайце на www.facebook.com/kimpressby, www.vk.com/kimpressby, www.twitter.com/kultura_by!

Адна з актыўных супольнасцей беларусаў знаходзіцца ў Літве. Карэспандэнт "К" пераканаўся ў тым, пабываўшы ў Вільнюсе пад час "круглага стала", прысвечанага ўдзелу моладзі ў жыцці нацыянальных суполак Беларусі і Літвы.

Ініцыятарамі мерапрыемства, якое прайшло ў сценах Літоўскага парламента, сталі Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма" і грамадская арганізацыя "Новы фармат", што займаецца праблемамі нацыянальных меншасцей у Літве, а таксама Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур Беларусі.

Гэта не першы супольны праект такога кшталту. Галоўнай мэтай сёлёняга мерапрыемства стаў абмен вопытам работы з маладым пакаленнем на ўзроўні нацыянальных абшчын Літвы і Беларусі. Так, па словах аднаго з кіраўнікоў беларускай супольнасці Літвы Івана Саковіча, шмат беларускай моладзі, якая хоць і нарадзілася на тэрыторыі балтыйскай краіны, з задавальненнем удзельнічае ў мерапрыемствах дыяспары ды імкнецца наладзіць кантакт з ровеснікамі ў Беларусі, пабачыць сваю этнічную радзіму. На думку спікера, сёння галоўная перашкода для такіх стасункаў — візавае пытанне.

Кіраўнік беларускай супольнасці Літвы падтрымаў дэпутат Еўрапарла-

Беларусы свету

"Круглы стол" з суайчыннікамі

Пад час "круглага стала" ў Літоўскім парламенце.

мента Юозас Імбрасас, які спадзяецца, што пад час сёлёняга старшынства Літвы ў Еўрасаюзе гэтае пытанне зрушыцца, а тое, у сваю чаргу, паспрыяе актыўнаму культурнаму супрацоўніцтву паміж Беларуссю і краінамі Еўрасаюза.

Тэму дапамогі нацыянальным меншасцям закрануў яшчэ адзін прадстаўнік Літвы ў Еўрапарламенце — колішні Прэзідэнт Літвы Раландас Пакас. На яго думку, да сённяшняга часу ў Еўрасаюзе няма адзінага механізма вырашэння праблем нацыянальных супольнасцей. У кожнай краіны — свой падыход.

У мерапрыемствах прыняў удзел і прэс-сакратар Пасольства нашай кра-

іны ў Літве Герман Пузырны. Па яго словах, дыпламатычнае прадстаўніцтва вельмі актыўна дапамагае нашым суайчыннікам у Літве ў вырашэнні разнастайных праблем, імкнецца максімальна поўна прадставіць беларускую культуру, запрацававаючы не толькі дыяспарай, але і самімі літоўцамі.

Прадстаўнікі беларускай дэлегацыі таксама ўсклалі кветкі да мемарыяльнай шальды Янку Купалу, устаноўленай на доме, дзе ў пачатку XX стагоддзя жыў творца.

Кастусь АНТАНОВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Вільнюс — Мінск

Дзелавое інтэрв'ю

Роля прыватнага капіталу ў сферы культуры ў апошнія пару гадоў стала, што называецца, "набалелай тэмай", а можа, нават і хваравітай, бо адлюстроўваецца яна зазвычай у негатывым ключы: маўляў, няма ў нас сваіх мецэнатаў... Ды, прызнаемся, не так і часта даводзіцца чуць пункт гледжання на гэтую праблему з адваротнага боку — тых самых рэальных або патэнцыйных мецэнатаў, інвестараў, спонсараў і г. д. Хаця лішне нават казаць, што да іх меркаванняў трэба прыслухоўвацца як мага больш уважліва — прынамсі, дзеля таго, каб на змену абстрактным нараканням прыйшлі канкрэтныя сумесныя праекты. Паспяховае турнэ па беларускіх гарадах твораў нашых суайчыннікаў — мастакоў Парыжскай школы разбурыла многія стэрэатыпы пра "нячужых да прыўкраснага нуварышаў". І — засведчыла, што айчыны бізнес хоча (і можа) стаць паўнапраўным суб'ектам культурнага працэсу. А вось пра тое, чаму сёння гэта адбываецца хіба ў выключных выпадках, мы гутарым з ідэйным ініцыятарам "парыжскага" праекта — старшынёй Праўлення "Белгазпрамбанка" Віктарам БАБАРЫКАМ.

Навучыцца казаць "Дзякуй!", каб пачуць "Калі ласка!"

— Перш-наперш давайце вызначымся на паняццёвым узроўні. Няма ніякіх падстаў для таго, каб разглядаць дабрачыннасць у галіне культуры як нейкі абавязак бізнесу. Хто сказаў, што апошні нешта павінен? Вось, у нас часта ўжываюць словазлучэнне "сацыяльная адказнасць", не зусім правільна разумеючы яго сэнс: сацыяльная адказнасць таго або іншага бізнес-суб'екта прадугледжвае стварэнне чалавечых умоў працы для сваіх супрацоўнікаў, а пры чым тут фінансаванне выставак ці спектакляў? І таму калі бізнес усё ж нешта робіць на гэтай ніве (а ён, між іншым, і сапраўды нешта робіць!), трэба перадусім навучыцца казаць яму "Дзякуй!".

— А няўжо не кажучь?

— Згадаю той прыклад, які ўжо неаднаразова агучваў: мы збіраем і прывозім на Беларусь калекцыю твораў мастакоў Парыжскай школы, заплаціўшы падатак на дабавачную вартасць. Апошні такі плацёж — за май 2012 года — нам не кампенсавалі да гэтага часу. Адначасова на ўсіх узроўнях нас пытаюць: чым дапамагчы? І вельмі здзіўляюцца: як гэта так адбываецца? Няўжо вам яшчэ дагэтуль не кампенсавалі? Я таксама здзіўляюся. Першы раз, калі мы прывезлі на Беларусь карціны нашых славутих землякоў, не было яшчэ з боку адпаведных дзяржстановаў такой увагі да нашай дзейнасці па вяртанню на радзіму мастацкіх каштоўнасцей, але ўсе рабілася ў досыць сціслы тэрмін. А цяпер нашы дакументы наогул губляюцца ў кабінетах чыноўнікаў! У дзяржаўных сродках масавай інфармацыі нават назва нашага банка згадаць бяляца, спасылаючыся на Закон аб рэкламе... Хаця, здавалася б, пры чым ён у дадзеным выпадку? Калі б мы ставілі сабе за мэту выгоду, самапіяр, той бюджэт можна было б патраціць на рэкламу банка куды больш эфектыўна!

(Працяг на стар. 6.)

Сярод руін

Першае, што мяне прывабіла, — пералік мясцін, праз якія маршрут праходзіць: Латыголь, Вялікая Сэрвач, Даўгінава... Там калізеяў няма, і таму туды амаль ніколі не ступае нага турыста. Пакуль яго за руку не прывядзеш...

Другі фактар — жорсткае тэматычнасць экскурсіі. Здавалася б, на Беларусі столькі ўсяго дзеялася за апошнюю тысячу гадоў, але ж маршруты, прысвечаныя канкрэтным падзеям нашай — і сусветнай — гісторыі (вайна з Напалеонам, жыццёвыя пуцявіны Міцкевіча або Шагала...), ладзяцца вельмі рэдка. Альбо і наогул не ладзяцца. Гэта датычыцца тэматыкі не толькі Першай сусветнай, але таксама і Другой — за выключэннем Хатыні і Кургана Славы. Няўжо не знойдзецца пара-тройка ахвотных "улезці ў скуру" абаронцаў Мінскага або Палацкага УРаў? Не кажучы ўжо пра Мазырскі, з яго сапраўднымі — а не міфічнымі — падземнымі хадамі.

Паўстанне 1863 года таксама стала ўрадлівай глебай для стварэння размаітых, часам палярных, міфалагем, характар якіх залежыць выключна ад светапогляду саміх стваральнікаў. Аўтар маршруту паставіў надзвычай сур'ёзную задачу: не "карміць тролляў" ды іншых казачных персанажаў, але паспрабаваць разабрацца, што ж сапраўды адбывалася ў той складаны перыяд на беларускіх землях. Адпаведна, экскурсія — для тых, хто хоча скласці самастойнае меркаванне пра гэты падзеі нашай гісторыі.

І вось, на ўтульным "бусіку" з кандыцыянерам мы рушым тымі старымі гасцінцамі, па якіх увесну 1863 года пехатой перасоўваўся невялікі атрад інсургентаў на чале з мясцовым шляхцічам Вінцэнтам Козелам-Паклеўскім. Маршрут дакладна вывераны па гістарычных дакументах і нібыта нанізаны на нітку рэальных падзей.

Першы прыпынак — у вёсцы Плябань. Звычайнай беларускай вёсцы са сціплым касцельчыкам, пераробленым пасля паўстання ў царкву (затым — ізноў у касцёл, пасля — у гаспадарчую будыніну, потым — ізноў у царкву, і гэта былі маркеры эпох), дзе на старым пагосце, больш-менш упарадкаваным сіламі валанджараў, захавалася магіла паўстанцаў. І тут жа — першая неспадзяванка. Непадалёк ад тамтэйшай карціннай галерэі (ну так, гэта не Луўр) прыпаркаваўся вялікі аўтобус, і мяркуючы па гамане ў двары, там адбывалася нешта цікавае.

Дзіва здзіўнае, але сціпляя вёсачка на шляху ад Мінска да Маладзечна, якой наўрадці знойдзецца месца нават у Топ-50 беларускіх адметнасцей, трапіла ў праграму аднаго з самых папулярных анімацыйных маршрутаў — "Шляхецкая гісторыя". Яго стваральнік Аляксандр Варышкі перакананы, што цікавы ды пакручасты сюжэт здатны ўцягнуць у туріндустрыю нават тыя аб'екты паказу, на якія ніхто і ўвагі не зверне, праязджаючы міма.

Шлях да закінутага бровара ў Вялікай Сэрвачы пакуль далёкі ад ідэалу турыстычнага маршруту.

Фота аўтара.

Так, там няма

На летняе пацяпленне турыстычны рынак рэагуе не менш чула, чым жывая прырода. Некаторыя сталічныя фірмы гэтай парой выпраўляюць кожную суботу пяць зборных экскурсій па Беларусі. Аднак цікавых навінак у асартыменце маршрутаў сёлета з'явілася зусім не багата. У рэкламных модулях фігуруюць даўно "раскручаныя" мясціны: Нясвіж з Мірам і "ўраздроб" (што ўжо радуе!), радзей — Гальшаны ды Крэва (пасля рэстаўрацыйна-музеефікацыйных работ, хочацца верыць, і яны "падзеляцца"), і зусім рэдка — Мсціслаў або Пінск (цікава, але — далёка!). Агулам — усяго некалькі дзясяткаў тапонімаў, і старонняму чалавеку можа падацца, нібыта "залаты запас" беларускіх адметнасцей гэтым і вычарпаны.

Эксперты ахвотна тлумачаць такую сітуацыю бракам эфектных аб'ектаў паказу — супастаўных, скажам, з рымскім Калізеям. Не паспрачаешся! Безумоўна, куды прасцей прывозіць турыстаў "на гатовае", чым самім ствараць тую "аб'яваючку", якая дазволіць убачыць у новым ракурсе нават непрыгледныя руіны. Мусяць, тут і праходзіць дэмаркацыйная лінія паміж творчасцю ды вытворчасцю...

22 чэрвеня малады, але ўжо аўтарытэтны экскурсавод Цімафей Акудовіч прэзентаваў новы маршрут, прысвечаны падзеям 1863 года на Вілейшчыне. "Пераказваць" аўтарскую экскурсію — не раўнуючы, тое ж самае, што пераказваць фільм, і каб не прыпадобніцца таму герою анекдота, які "перапеў" Каруза, абмяжуем хіба "нататкамі на палях".

Гістарычныя калізіі турыстычнага маршруту: 3D-вымярэнне для забытых мясцін

Цімафей Акудовіч, у сваю чаргу, прапануе іншы шлях: факталагічна багатае экскурсійнае суправаджэнне. Канкурэнцыі ён зусім не баіцца ды свярджвае, што забавляльнаыя праграмы ды пазнаваўчыя маршруты — гэта тыя прамыя, якім назаўсёды наканавана ісці паралельна, не перасякаючыся і не перашкаджаючы адна адной.

Піетэт у адносінах да анімацыі ды іншых турыстычных атракцый цалкам заканамерны, але гэта зусім не азначае, што новыя формы

павінны "пахваць" класіку жанру. Зрэшты, і Цімафей Акудовіч не ўстрымаўся ад таго, каб прымусяць экскурсантаў прымерыць світкі паўстанцаў — на падворку сціплай драўлянай царкаўкі ў вёсцы Латыголь.

У вёску Вялікая Сэрвач — родавае котлішча Козел-Паклеўскіх — завіталі, каб паглядзець кузню, дзе, імаверна, перараблялі звычайныя косы на халодную зброю. Кузня як кузня. Натуральна, закінутая. Колькі такіх самавітых гаспадарчых пабудоваў з характэрнага бутавага каменя марнее па ўсёй краіне — ці, прынамсі, на той самай Вілейшчыне? У той самы дзень бачылі яшчэ адзін падобны "заброс" — колішні млын Багдановічаў у Мацькаўцах. На шчасце, нехта хаця б вокны там пазабіваў — хаця заканадаўства, нібыта, і не абавязвае, бо "ў Дзяржспісе не значыцца". Як, прыкладам, і сядзіба таго самаго роду ў Старынках... Пашчасціла хіба іншаму старому бровару — у Стайках: мінскія прадпрымальнікі вырашылі, што яму самы час пераўтварыцца ў прэзентабельны грамадска-культурны цэнтр міжнароднага класа. Па словах навуковага кіраўніка аб'екта Вадзіма Глінніка, планы новага ўласніка — проста грандыёзныя, на інвестыцыі ён не паскарнічае. Але няўжо не знойдзецца хаця б які гаспадар і

для іншых старых камяніц, за гадзіну язды ад Мінска? Ды ці шукалі?

Бровар, пабудаваны адным з ацалелых пасля паўстання Козел-Паклеўскіх, — непадалёк ад той самай кузні, і ўслед за гідам мы паслухмяна рушылі туды па гразі. Камяніца з'явілася ўжо на пачатку XX стагоддзя. У пачатку наступнага дах быў яшчэ цалюткі, а вось цяпер... Па ўсім відаць, што хутка будынку гамон: дэструктыўны працэс набывае сілу з кожным месяцам.

Здавалася б, такі аб'ект — поўны "офтоп" для тэматычнай экскурсіі. Але ж гід удала выяўляе тыя пакручастыя прычыны-выніковыя сувязі, якія, уласна, і ствараюць гісторыю, ды, на жаль, ужо абарваліся. Паглядзелі, пахадзілі сярод руін, прасякнуліся... Хаця, вядома, было б лепш, каб у тым месцы нам прапанавалі эспрэса.

Усё з сабой

Большасць пахавальняў беларускай шляхты (у цяперашнім стане) — гэта не проста адна з найпраблемных катэгорый помнікаў спадчыны, але і сапраўдная ганьба для іх нашчадкаў. Фамільную капліцу Козел-Паклеўскіх у той самай Вялікай Сэрвачы вандалы таксама не абышлі ўвагай, але цяпер яна здзіўляе свежай тынкоўкай, ды і дзверы ў ёй

зачынены трывала. І ўсё гэта — стараннямі мясцовых каталікоў ды проста неаб'якавых людзей.

Але найбольшая неспадзяванка чакала нас у маленькай вёсцы Альковічы, дзе захаўся прыгожы неагатычны касцёл Адведзінаў Найсвяцейшай Панны Марыі. Ягоны пробашч Анатоль Парахневіч не толькі знайшоў час, каб адчыніць нам дзверы (як гэта ахвотна зрабіў і святар з класіцыстычнага касцёла ў Даўгінаве), але і зладзіў уласную экскурсію — зразумела ж, на добрай беларускай мове. Як выявілася, пры касцёле існуе нават свой музейчык — найпрост у сакрыстыі. Невялікі, але надзвычай цікавы. Чаго варта хаця б арнат (літургічнае

"Максімум, што можа прапанаваць мноства раённых музеяў ды іншых устаноў культуры — занудлівая экскурсія. Але нейкі "цырк" нам таксама не патрэбны. Узор таго, што хацелася б бачыць "на месцах", — Музей-сядзіба Міцкевічаў у Завоссі".

Калізеяў... Як і канкурэнтаў

Дарэчы

Нельга сказаць, што гэты мясціны не знаходзяць сваіх цікаўных турыстаў. У фотасэрвісе "Instagram" карыстальнік tata_mani выклаў свае здымкі бровараў у Стайках і Мацькаўцах, а таксама касцёла ў Альковічах, якія трапілі ў маршрут экскурсіі.

адзенне святара) з ушытым у яго арыгінальным слупкім поясам! А шыкоўная калекцыя этнаграфіі, якая ўжо сама па сабе можа разбурыць дзіўныя стэрэатыпы пра неўспрыняцце каталіцкім клірам "паганскай" народнай культуры... Карацей, турыстаў у той вёсачцы чакаюць з нецярплівацю! Стукайце, і вам не палянуецца адчыніць.

Натуральна, куды прасцей прыязджаць туды, дзе цябе чакаюць, а не прывозіць "усё з сабой". Ды, па словах Цімафея Акудовіча, не так часта гэтак атрымліваецца:

— Так, у нас мноства раённых музеяў ды іншых устаноў культуры, але... Максімум, што можа прапанаваць большасць з іх — звычайная занудлівая экскурсія. Зразумейце, гэтага замала для ўключэння ў маршрут. З іншага боку, нейкі "цырк" нам таксама не патрэбны. А вось узор таго, што асабліва мне хацелася б бачыць "на месцах", — Музей-сядзіба Міцкевічаў у Завоссі. Экскурсіі, якія ладзіць яе дырэктар, не проста грунтоўныя ды інфарматыўныя, яны не проста насычаны атракцыяй ды інтэрактывам — усё гэта ўтварае папраўдзе арганічны сплав.

Ну што тут дадаць? Усім, хто не быў, — тэрмінова на майстар-клас да Анатоля Еўмянькова! Паверце, не пашкадуеце!..

Пераемнасць і логіка

Услед за тулянным паўстанскага атраду па вілейскіх лясах ды балотах (экскурсавад не парупіўся пра тое, каб насыціць ягоны шлях няяснымі падзвігамі), мы апынуліся на месцы апошняй бітвы. Ля вёскі Уладзікі часткі Інгерманландскага палка зняацку напалі на лагер інсургентаў. Гэта было скрышальнае параженне.

Узнікае пытанне: дык а чаму ж аўтар маршруту абраў такі негераічны сюжэт? Адказ вельмі прасты: рэальны ход падзей той пары нагадвае драматычныя калізіі твораў Васіля Быкава, а не сцэнарыі галівудскіх баевікоў. Лёс атраду Козела-Паклеўскага — проста тыповы іх прыклад. Адпаведна, калі вы не хочаце пазбаўляцца таго рамантычнага флёру, які быў паспяхова засвоены вамі яшчэ на ўроках беларускай літаратуры, рэкамендуем скарыстацца паслугамі іншага экскурсавада. Балазе які-ніякі выбар ужо ёсць.

...Зрэшты, на месцы апошняга бою экскурсія не скончылася. Наступны пункт — вёска Малыя Бесяды. Там яшчэ захавалася паркавая алея — напамін пра гаспадара тамтэйшай сядзібы Зыгмунта Чаховіча, экспедытара Канстанціна Каліноўскага. Вярнуўшыся з высылкі, Чаховіч асеў на Лагойшчыне ды прысвяціў увесь час кнігам. Мабыць, менавіта з гэтай прычыны да гаспадара маёнтка аднойчы завітаў юнак з суседняга засценку — нехта Янук Луцэвіч.

Ды, натуральна, застаўся на гуртку. Пераемнасць пакаленняў, лагічная павязь...

Параўноўваючы гэтую экскурсію з самастойнай вандроўкай па тых самых мясцінах нават большае кашчунства, чым ставіць у адзін шэраг прагляд "экранкі" ды выправу на фільм у 3D-кіна-тэатр. Натуральна, трэцім вымярэннем у дадзеным выпадку стала гісторыя, якую мы здолелі адчуць і нават, падаецца, трохі зразумець. Удзельнікі прэзентацыйнай экскурсіі апладзіравалі гіду. Маршрут ужо прадстаўлены на суд экспертаў Нацыянальнага агенцтва па турызме Рэспублікі Беларусь, і ў выпадку адабрэння стане рэгулярным.

— Натуральна, я не маю ніякіх ілюзій адносна таго, што гэтая экскурсія зробіцца масавай ды прыбыткавай, — кажа Цімафей Акудовіч. — Пагатоў, колькасць людзей, якія ўсур'ёз цікавяцца гісторыяй, — заўсёды параўнальна невялікая. Але перакананы, што, прынамсі, пару разоў на сезон групы сабраць удацца...

Пару разоў на сезон — зусім не "прамысловы" паказчык. Тым не менш, такія маршруты патрэбны. Па-першае, для "біялагічнай разнастайнасці" самога рынку. І па-другое — гэта важна для тых мясцін, дзе турысты яшчэ "не надакучылі". Што ж да аўдыторыі...

— Ёсць такая з'ява, як давер да экскурсавада, — тлумачыць Цімафей Акудовіч. — Маю сталых кліентаў, якіх я некалі вазіў выключна па вядомых мясцінах, але цяпер магу прапанаваць ім экскурсію хоць куды. І яны пагодзяцца, бо ведаюць: будзе цікава!..

**Ілья СВІРЫН,
наш спецыяльны
карэспандэнт
Мінск — Вілейскі
раён — Мінск**

На маю думку...

"Носам у бульбу": вырак на адзіноту. Інтэлектуальную

Сяргей ЧАРАНОВІЧ,
мастак

У такім гарадку як Ляхавічы, дзе я живу, наўрад ці натрапіш на бурлівыя дыскусіі ў багемных кампаніях ці хаця б на ўтульную кавярнячку, дзе можна пасядзець у цішы ды роздумах сярод да сябе падобных. Творчы чалавек, які апынаецца ў такіх мясцінах, у пэўнай меры вырачаны на інтэлектуальную адзіноту. Бо гаварыць увесь час пра гарады ды цэны на рынку, пагадзіцца, вельмі сумна. А пра іншае тут асабліва і не гавораць...

Сёння такі стан рэчаў падаецца бадай заканамерным, але яшчэ параўнальна нядаўна культурны клімат у нашых мясцінах быў зусім іншы. Яго стваралі шматлікія шляхецкія сядзібы — Бохвіцаў, Рэйтанаў, Рдултоўскіх, Чарноцкіх... Там гаспадарылі цікавыя і добра адукаваныя людзі, якія не толькі рупіліся пра ўласную гаспадарку, але і пераймаліся куды больш глабальнымі тэмамі. Натуральна, яны пастаянна завітвалі адно да аднаго ў госці, ладзілі бяседы і хатнія канцэрты... І вось, трапляючы ў гэтае кола, прадстаўнікі гарадской інтэлектуальнай ды творчай эліты пачуваліся там бы рыбы ў вадзе. Колькі такіх знакамітых постацей пагасцявала на Ляхавічыне!

**Двое нашых
дзецюкоў
выправіліся
па заробкі
на нафта-
прамыслы,
вярнуліся
з поўнымі
кішэнямі...
І раптам
падалі ідэю:
а ці не
аднавіць
Ляхавіцкую
фартэцыю
XVII
стагоддзя?**

Сёй-той, вядома, запырачыць: каб тым Рдултоўскім — ды нашы клопаты, яны не салоны ладзілі б, а бульбу садзілі! Тут не паспрачаешся: мясцовыя шляхцічы былі людзьмі нябеднымі. Сёння ж менавіта эканамічны складнік становіцца перашкодай для фарміравання асяроддзя інтэлігенцыі ў малых гарадах. Чалавек з дыпломам Сарбоны соды не паедзе — у адрозненне ад тых часоў. Зрэшты, быў у нас выдатны настаўнік-гуманітарый, здаецца, нават з навуковай ступенню. Ды не так даўно ён звольніўся і знік з далягляду. Чаму так здарылася? Можна здагадацца без асаблівых падказак...

Аднавіць колішні культурны клімат, вядома ж, няпроста. Але радуе ўжо хаця б тое, што гэты рух спакваля ідзе. Быў час, калі мінуўшчынай краю цікавіліся хіба адзінкі, а мясцовыя ўлады такую цікавасць не надта ўхвалялі або проста не разумелі. Цяпер жа імёны Тадэвуша Рэйтана ды іншых знакамітых выхадцаў з Ляхавіччыны гучаць і з афіцыйных трыбун.

Прычым гэты менамасці зрух адначасова адбываецца і "знізу", у свядомасці простых жыхароў. Двое нашых дзецюкоў выправіліся па заробкі на нафтапрамыслы, вярнуліся дахаты з поўнымі кішэнямі... І раптам нехта з іх падаў ідэю: а ці не аднавіць нам Ляхавіцкую фартэцыю, якая ў сярэдзіне XVII стагоддзя лічылася адной з найлепшых у Еўропе? Натуральна, такіх праектаў была ў нашай нядаўняй гісторыі ўжо процьма, але... Тое, што людзі выношаюць фантастычныя ідэі — гэта ўжо само па сабе добры знак. Фантазіраваць куды лепш, чым — "носам у бульбу".

...Кажучы пра інтэлектуальную адзіноту, нельга не згадаць і пра другі бок медаля. Мне давалося нямапажыць у вялікіх гарадах — адпаведна, ёсць з чым параўноўваць. Даўно прыйшоў да высновы, што для мастака жыццё ў маленькім і ціхім гарадку мае свае безумоўныя перавагі. Тут няма той мітусні, якая адымае процьму часу ды жыццёвай энергіі, і таму іх можна траціць на творчасць, а не на розныя звады ды бессэнсоўную балбатню. У Ляхавічах жыццё куды больш спакойнае ды насычанае сэнсам. І калі душа шукае менавіта гэтага...

Дзелавое інтэрв'ю

(Працяг. Пачатак на стар. 4.)

Такім чынам, мы атрымалі до-сыць прыкры "сігнал" — нас, як быццам, пакаралі, хаця, здавалася б, нічога кепскага мы не зрабілі... І калі б такія "сігналы" былі іншымі, калі б за сваю добрую справу біз-несмен мог пачуць элементарнае "Дзякуй!" — паверце, ягоны ім-пэт значна ўзрос бы.

— У той самы час, да культур-ных ініцыятыў бізнес-структур многія ўсё яшчэ ставяцца насця-рожана: маўляў, ці не хаваецца за філантрапічнымі ідэямі нейкі чыста меркантильны інтарэс?..

— Я не вазьмуся сцвярджаць, што ўсе прадстаўнікі бізнесу — шычырыя ды сумленныя людзі. Скажу хіба пра іншае: як сведчыць мой досвед, кры-вадушнасць у той або іншай меры прысутнічае ва ўсіх сферах чалавеча-га жыцця, яна ўласцівая зусім не толь-кі камерсантам. Падступнікі роўным сло-ем "размазаны" паўсоль, — гэта не асабліваць той ці іншай прафе-сіі. Але існуе вельмі добры крытэрыі ацэнкі чыёй-кольвечы дзейнасці: "Па-гладках пазнаеце іх...".

— Вы і сапраўды здзейснілі пераканаўчы "дэмарш": творы мастакоў Парыжскай школы па вашай ініцыятыве атрымалі ста-тус гісторыка-культурнай каш-тоўнасці — "рухомай", павод-ле афіцыйнай фармулёўкі, але наса-мрэч нязрушнай, бо цяпер банк ніколі не здолее "перад-умаць" ды зноў прадаць гэтыя работы за мяжу. Чаму вы так смела спалілі масты?

— Бо шычыра лічым гэтыя работы самай што ні ёсць гісторыка-куль-турнай каштоўнасцю Рэспублікі Бе-ларусь.

— Але дапылівы розум не супакоіцца, шукаючы матыва-цыю гэтага вашага праекта: калі не рэклама, дык што?

— Ва ўсіх праектах "Белгазпрам-банка" няма той аднабокасці, якая, па словах Казьмы Пруткава, уласці-вая флюсу. Мы не меркантильныя людзі — мы проста прагматыкі, і та-му ніколі не ацньваем свае крокі толь-кі паводле крытэрыя вокамігнен-най выгады. Вядома, эканамічны складнік тут таксама прысутнічае: усе салідныя банкі з даўняй пары фар-міруюць свае мастацкія калекцыі. Гэта — той актыў, які ў кожным разе будзе толькі павялічвацца ў цане. Але... Ізноў жа, калі б мы кіраваліся адно эканамічным фактарам, тыя самыя грошы можна было б патра-ціць і больш эфектыўна. Тут важней-шы акурат немагчымы, ідэйны складнік. Гэты праект красамоўна адлюстроўвае самую ідэалогію на-шага банка: разумныя, культурныя і заможныя людзі сваімі справамі фарміруюць разумную, культурную і заможную дзяржаву.

— Для менталітэту жыха-роў былой савецкай прасторы такая лагічная сувязь здаецца празмерна ідэалістычнай: у свя-домасці многіх парушылася по-вязь паміж грамадскім ды пры-ватным...

— Хаця наса-мрэч яна больш чым відавочная. Я слаба сабе ўяўляю, як разумныя і заможныя людзі могуць камфортна жыць у беднай і, даруй-це, "глупой" краіне — і, натуральна, наадварот. Так не бывае, бо кра-іна — гэта і ёсць мы. Таму праект па вяртанні на Беларусь твораў нашых геніяльных суайчыннікаў выглядае цалкам лагічным.

Урэшце, тут была і яшчэ адна ма-тывацыя: засведчыць, што нейкія буйныя культурныя ініцыятывы прыватнага капіталу магчымыя і ў нашай краіне. А не зусім спрыяль-ныя пакуль што абставіны... Яны ніколі не бываюць мацнейшым за людскую волю. Калі на тваім шляху трапляецца камень або якая іншая перашкода, гэта зусім не азначае,

што ты мусіш спыніцца. Бо ёсць жа і некаторыя іншыя варыянты дзея-нняў: пераскочыць, адсунуць убок, абысці... І — рухацца далей, бо як жа інакш?

— Але, падаецца, той поспех, які меў і мае ваш праект пад час экспанавання ў абласных цэн-трах, нібыта зацярушвае ўсякія непаразуменні...

— Вырасшышы правезці калек-цыю па буйных беларускіх гарадах, мы вельмі хваляваліся: ці будзе яна там запатрабавана? Дык, як мне распавядалі, у Гомелі нават чэргі ста-ялі! Уяўляеце: чэргі — на выстаўку! Або яшчэ такі прыклад. Мы змясці-лі на старонках нашай банкаўскай карпаратыўнай газеты шэраг арты-кулаў пра суайчыннікаў з Парыж-скай школы. І вось, прыходзіць да

мяне мой знаёмы і просіць адзін ці два нумары: як выявілася, ён збі-раў іх ды падшываў у брашуркі — не раўнуючы, бы ў старыя часы, калі кнігі былі ў дэфіцыце!

— Нагадаю, што на старонках "Культуры" ўжо чацвёрты год выходзіць рубрыка "Вяртанне імёнаў", прысвечаная маста-кам — выхадцам з Беларусі...

— Зрэшты, такія матэрыялы ў дэфіцыце і сёння — прынамсі, па гэтай тэматыцы. Нават здзіўляе, чаму нашы захады не абудзілі на-лежнай цікавасці шырокага кола мастацтвазнаўцаў да феномену Парыжскай школы. Балазе тут яшчэ столькі тэм для дысертацый, столькі адкрыццяў наперадзе! І адна спра-ва, калі ты карыстаешся карцінкамі з Інтэрнэту, бо арыгіналы знаходзяц-

нібыта адасоблена ад нашай тэатра-льнай паўсядзённасці, ён не стаў каталізатарам паўстання нейкай цэласнай сістэмы, здатнай да сама-развіцця, хаця мы ад пачатку ставілі менавіта такую мэту...

— Здаецца, прычыны зразу-мелья: "вялікія" тэатры больш схільныя рабіць касавыя спек-таклі, а не фестывальныя экс-перыменты, незалежныя ж — скардзяцца на брак фінансаў...

— Уявіце, быццам да нас у банк прыйшоў камерсант і папрасіў крэ-дыт. Натуральна, ты адразу запат-рабуеш ад яго бізнес-план. А ён у адказ здзіўліцца: "Які бізнес-план, ча-му бізнес-план?". Сітуацыя трохі аб-сурдная, ці не так? Але калі да цябе прыходзіць тэатральны дзеяч у по-шуках фінансаў для ажыццяўлення

сусветны актуальны арт-працэс. Праект павінен стаць той пляцоў-кай, якая дазволіць нам убачыць свет, а свету — убачыць нас.

Яшчэ адзін аспект: музейныя за-няткі. За мяжой існуе выдатная прак-тыка ладзіць звычайныя школьныя ўрокі непасрэдна ў экспазіцыі: гэта куды цікавей, чым у класе. Ды і ўво-гуле праца з таленавітай моладдзю, якая павінна мець сваю школу, кан-цэпцыю, падыход... Сёе-тое мы ўжо пачынаем рэалізоўваць на базе Смі-лавіцкага дома дзіцячай творчасці.

— Нават многія работнікі ку-льтуры сёння жывуць выключна прагматычнай сённяшняга дня: як зрабіць платныя паслугі, як зладзіць рамонт, як ашчадзіць нейкую капейчыну... Але вы ка-жаце перадусім пра нейкія гла-бальныя рэчы...

— Натуральна, дробязі таксама вельмі важныя, але... Яны не павін-ны засланяць бачанне перспекты-вы. Уласна, асноўнае адрозненне сапраўдных лідараў ад выканаўцаў палягае менавіта ва ўменні мысліць стратэгічна. Бо адпачатная мена-віта стратэгія — яна вызначае і на-шы канкрэтныя крокі. Прыкладам, ёсць яміна на дарозе да замка або палаца. Калі мясцовыя ўлады спа-дзяюцца, што праз год-другі ў гэце ціхае пакуль месца хлыне плыня турыстаў, выбоіну ліквідуюць. А ка-лі няма ўсведамлення перспекты-вы, калі ты ўмееш мысліць толькі надзёншчынай, але не заўтрашнім днём, дык адкуль у цябе возьмецца матывацыя рабіць нешта канкрэт-нае? Яміна так і застаецца...

— Бізнесмены з іншых краін нярэдка агучваюць памкнен-не ўплываць на развіццё соцы-уму — скажам, праз буйныя арт-цэнтры або маштабныя не-камерцыйныя фестывалі. У нас жа падобныя праекты пакуль адзінкавыя. Ці не баіцеся заста-ца "белай варонай"?

— Я больш чым перакананы, што беларускія бізнесмены мала адроз-ніваюцца ў плане свайго светапог-ляду ад амерыканскіх або, скажам, японскіх. Любому нармальнаму ча-лавеку, незалежна ад яго нацыяна-льнасці ці прафесіі, уласцівы нарма-льныя чалавечыя памкненні. У тым ліку — і рабіць добрыя ды карысныя справы. Адпаведна, гатоўнасць біз-несу маштабна ўключыцца ў культур-ны працэс у нас ёсць, справа толькі...

— Дык у чым жа? Хто вінава-ты?

— Памкненне шукаць нейкага канкрэтнага "казла адпушчэння", каб узваліць на яго глечы ўсю віну, па-даецца мне цалкам непрадуктыўным. Так, нехта падуладны спакусе віна-ваціць ва ўсіх бедах дзяржаву, альбо сквапны бізнес, альбо мастакоў-ня-здараў, што не могуць скарыць свет... Але, ведаеце, нават у сямейных кан-фліктах звычайна вінаваты абодва бакі: гэта цэлы суплёт праблем, якія і вырашаць трэба комплексна.

Наса-мрэч, мы ўсе ў той ці іншай ступені "недацягваем". Людзям ку-льтуры не хапае смеласці ды лідар-скіх якасцей, дзяржаўныя органы, як падаецца, у гэтых сітуацыях маглі б дзейнічаць больш уважана і эфек-тыўна (прыклады я ўжо прыгадаў), ды і прадстаўнікі бізнесу часам па-бойваюцца пераяліць ініцыятыву. Я абсалютна перакананы, што гэце зачараванае кола немагчыма раз-арваць вокамігненна — толькі пасту-пова, праз дыялог і ўзаемную павагу адно да аднаго, праз усведамленне, што, пры ўсёй нашай рознасці, мы робім агульную справу. І тады здо-леем знайсці кансенсус. Гэта досыць складаны шлях: шукаць паразумен-не, пераконваць, даводзіць заўсёды няпроста. Але толькі ён можа пры-весці да станоўчых вынікаў...

Ілья СВІРЫН
Фота Юрыя ІВАНОВА

Навучыцца казаць "Дзякуй!", каб пачуць "Калі ласка!"

Вядомы мецэнат распавёў, якія культурныя праекты гатовы падтрымаць і чаму на яго часам крыўдуюць творцы.

ца ў прыватных калекцыях на Заха-дзе, а зусім іншая — калі іх можна пабачыць у тваім родным горадзе.

Уласна, гэта датычыцца і тых тэ-атральных праектаў, якія наш банк падтрымлівае на партнёрскай аснове. Падаецца, вось ужо шэсць гадоў мы ходзім па коле: яно становіцца ўсё шырэй і шырэй, але ж ніяк не можа разамкнуцца. Самі фестывалі "ТЭАРТ" штораў становяцца ўсё бо-льш прадстаўнічымі, а вось вынік...

— Дзякуючы фінансавай пад-трымцы банка беларускі гля-дач займеў папраўдзе ўнікаль-ную магчымасць пакаштаваць самыя "вяршкі" актуальнага тэатральнага працэсу Еўропы. Няўжо гэтага замала, каб пры-знаць праект паспяховым?

— Да гледача ніякіх прэтэнзій няма: без сумневу, "ТЭАРТ" істотна змяніў і кантынгент, і ўпадабанні тэатральнай публікі... Сучасны тэ-атр высокага ўзроўню стаў мод-ным у Мінску, і, натуральна, мя-не гэта вельмі радуе. Пытанне ў іншым: ці ўплывае неяк тая падзея на айчынны тэатральны працэс, на беларускіх драматургаў, рэжысёраў, акцёраў, ці прагнуць яны "адкры-цца" для сусветнай тэатральнай пра-сторы? Ізноў жа, нейкія зрухі ёсць, і сёння ўжо магчыма разнастаіць замежную праграму адэкватнымі ёй айчыннымі прэм'ерамі. Але агу-лам... Як падаецца, фестываль існуе

свайёй смелай задумы, і ты задаеш яму нейкія элементарныя пытанні, ён чамусьці адразу пачынае крыўда-ваць. Агульная ідэя, нібыта, вартая ўвагі, але... пра канкрэтны праект ка-заць не выпадае. Не кажучы ўжо пра ўменне гэтую ідэю адстойваць.

— Не так даўно быў праан-саваны ваш грандыёзны праект "Арт-Беларусь", і ўжо нават сён-ня ён перасягнуў межы адной толькі калекцыі жывапісу...

— У маіх марах вымаляўва-ецца прыблізна такая карціна: вы адчыняеце дзверы — і перад вашымі вачыма распасціраецца ўся парадыгма тысячагадовай гісторыі айчыннай культуры. Важна не толь-кі на словах выяўляць той унёсак, які зрабілі нашы суайчыннікі ў міжна-родны культурны працэс, але і пра-дэманстраваць канкрэтныя доказы: скажам, старадрукі або слупкія па-ясы, а ў наступных залах, вядома, і Парыжскую школу. Тады мы ўвача-відкі пераканамся, што цягам усёй свайёй гісторыі наш народ жыў не на ўзбочыне сусветнай культуры, а ў са-мым яе "сэрцы"...

Але пры гэтым не трэба забыва-цца і на сучаснасць. "Арт-Беларусь" прадугледжвае таксама і выстаўкі найноўшага мастацтва з удзелам ку-ратараў ды аўтараў з усяго свету — уключна, вядома, з нашай краінай. Для айчынных творцаў гэта будзе выдатная магчымасць упісацца ў

Сёлетняя вясновая і летняя пара тэатральнай прасторы вылучылася зайздроснай актыўнасцю. Развіртуалізацыя пэўных ініцыятыў — у прыватнасці, Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры, неспадзяванна яскравыя прэм'еры, да прыкладу, "Бегчы з Эльсінора" ў РТБД, жывыя абмеркаванні на актуальныя тэмы ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, галерэі "У" спарадзілі жаданне працягу размовы паміж рознымі ўдзельнікамі тэатральнага працэсу. У прыватнасці, пытанне запатрабаванасці беларускай "новай драмы" на радзіме, якое пакуль не мае дакладных тлумачэнняў, вымусіла пайсці на простае рашэнне: наўпрост запытацца ў тэатраў, ці зацікаўлены яны ў падобнага кшталту драматычных творах. Таксама ў наша невялікае апытанне была ўключана і тэма, датычная мовы: наколькі "моўнае пытанне" з'яўляецца прынцыповым для тэатраў пры пастаноўцы новых п'есаў?

У першай частцы артыкула сваю пазіцыю выказалі Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа, Рэспубліканскі тэатр Беларускай драматургіі, Гродзенскі абласны тэатр драмы і Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы імя Ленінскага камсамола Беларусі ў асабе іх мастацкіх кіраўнікоў і галоўных рэжысёраў.

"Ставіць не магу, бо..."

Генадзь МУШПЕРТ,
галоўны рэжысёр
Гродзенскага абласнога
драматычнага тэатра:

— Я не зацікаўлены ў п'есах "новай драмы". Лічу, там няма таго, што можна паказаць людзям за грошы. Гэта — эксперымент. Я ж аддаю перавагу тым драматургічным творах, якія самі па сабе штосьці значаць: класіцы, замежным п'есам. Беларускую "новую драму" ставіць, выбачайце, не магу. Магчыма, калі сыйду на пенсію, з'явіцца малады рэжысёр, які здолее ажыццявіць пастаноўкі па гэтых творах. Але не думаю, што тое будзе так лёгка.

— Ці знаёмы вы з творамі беларускай "новай драмы": п'есамі Паўла Пражко, Мікалая Рудкоўскага, Дзмітрыя Багуслаўскага?

— Вядома, я чытаў іх п'есы. Але, на маю думку, моцная сучасная беларуская драматургія яшчэ не нарадзілася. Наконт жа таго, што п'есы "новай драмы" запатрабаваны ў Расіі, магу сказаць наступнае: там і не такое ставяць. У мяне ёсць мой горад — Гродна, — мая публіка, з якой я ведаю, як размаўляць, і далей буду прытрымлівацца сваёй лініі.

— Наколькі прынцыповае пытанне мовы пры пастаноўцы?

— Не бачу ніякай праблемы ў тым, каб перакласці любую п'есу на беларускую мову. Лічу, што яна багатая, каб увасобіць моўныя нюансы твора. Па-руску мы іграем пераважна тых п'есаў, што напісаны на рускай мове. Але ўсё астатняе імкнёмся перакладаць на родную. Іншая ж справа, што публіку трэба прывучаць паступова, а не прымуова прапаноўваць ёй толькі беларускамоўны рэпертуар...

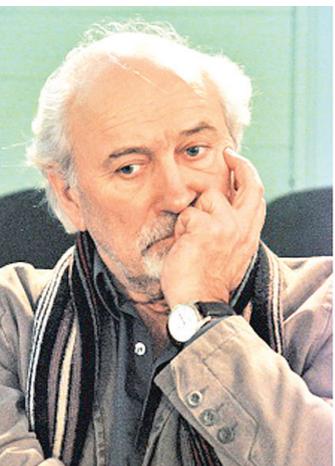
Вялікая беларуская сцяна перад "новай драмай"

Частка I

Валерый АНІСЕНКА,
дырэктар — мастацкі кіраўнік
Нацыянальнага акадэмічнага
драматычнага тэатра імя Якуба Коласа,
заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі
Беларусь, прафесар:

— З аднаго боку, я стаўлюся да ўкаранення "новай драмы" станоўча: тое, што маладыя імёны з'яўляюцца, — гэта класна! З іншага ж, лічу, што ўсё ж такі кормяць хлебам і зарплату даюць тэатрам не гэтыя творы. Па шчырасці, у той жа Расіі асноўная маса ходзіць не на "новую драму", а на ўлюбёныя спектаклі.

У нашай сітуацыі, мяркую, усё ўпіраецца ў наяўнасць гляцоўкі для пастаноўкі эксперыментальных твораў. Колькі працы зрабіў для адкрыцця новых драматургаў той жа Цэнтр Беларускай драматургіі і рэ-

"Гэта — класна, але хлеб — не ў іх"

жысуры! Дайце яму нармальную сцэну! Вось адрамантавалі Маладзёжны тэатр — дайце Цэнтру пляцоўку, належнае абсталяванне — з ліхтарамі, тэхнікай, — каб быў маштаб для ўвасаблення задуманага, а не тыя ўмовы, у якіх зараз усё адбываецца.

Мы гэтаксама ў кантэксце, але ў рэпертуарных тэатраў іншыя ўмовы — і дырэктара здымаюць з пасады звычайна не за эксперыментальную пастаноўку, а за невыкананне планаў.

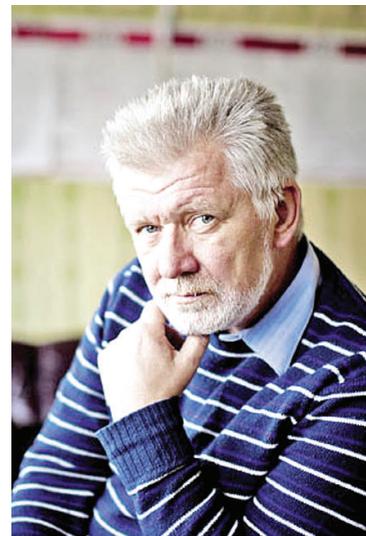
— Якім павінен быць драматургічны твор, каб вам захацелася яго паставіць?

— П'еса мусіць быць жывой, ненадуманай. Быць пра нас. Вось у Горькаўскім паставілі "Загадкавы візіт". Я ўсё разумею: вядомы твор Дзюрэнмата, Бэла Масумян — цудоўная актрыса, але асабіста мне было б цікава дазнацца аб праблемах не заходніх багачаў, а нашых — тых жа віцебскіх — мільнераў. Мне падбаецца працаваць з тым матэрыялам, што раскрывае наша светаадчуванне.

Зараз я, прынамсі, збіраюся "пясябраваць" з адной п'есай Дзмітрыя Багуслаўскага. З пэўнымі прапановамі да нас едзе і Аляксандр Марчанка. Але, каб не сурочыць, больш нічога не раскрыю.

Што да мовы, то гэтае пытанне для мяне прынцыповае. Мова — яна як мама, а як я магу забыцца на сваю маму? Тым больш, што Віцебск — гэта горад рускамоўны, таму тут місія Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа мне бачыцца відавочнай...

Аляксандр ГАРЦУЕЎ,
мастацкі кіраўнік,
рэжысёр Рэспубліканскага
тэатра Беларускай
драматургіі:

— Лічу, што для нашага тэатра — гэта непасрэдна абавязак: каб "новая драма" з'яўлялася на сцэне. Але ж ставіць творы адно па прыкмеце далучанасці да "новай драмы" — таксама не справа. Яна ўсё ж такі мусіць быць драмай. Ды, увогуле, на маю думку, п'еса альбо падабаецца, альбо не, — і не мае значэння, ці належыць яна да пэўных накірункаў ды рухаў.

— Ці была такая сучасная п'еса, якая ўсё ж прыйшла даспадобы?

"Усё ж мусіць быць драмай..."

— Вось, апошні твор Мікалая Рудкоўскага — "Вялікае перасяленне вярдакаў": я ўбачыў у ім пэўнае эмацыянальнае трымценне. Мікалай, дарэчы, лічыцца адным з аўтараў "новай драмы", таму можна сказаць, што ў яго асабе гэты кірунак прыжываецца на нашай сцэне. Нічога абяцаць не магу, аднак, магчыма, у наступным сезоне паспрабуем яе паставіць.

— На сцэне РТБД ідзе яшчэ адна ягоная п'еса — "Дажыць да прэм'еры". Дарэчы, яна пастаўлена ў перакладзе з рускай, і, па меркаванні тых, хто знаёмы з арыгіналам, беларускамоўнае ўвасабленне твора гучыць штучна...

— У чымсці я магу пагадзіцца з гэтай заўвагай. Але ў нас як у тэатра Беларускай драматургіі існуе ўстаноўка на родную мову. Мы — адзін з трох беларускамоўных тэатраў у рэспубліцы. Мяркую, што гэтае адчуванне штучнасці ўзнікла з-за тэматыкі: дзеянне "Дажыць да прэм'еры" адбываецца ў горадзе, а беларуская мова на сцэне пакуль звычайна пасуе гістарычным падзеям, вясковаму асяроддзю. Магчыма, калі мы будзем далей працаваць з адпаведнымі драматургічнымі творамі на рускай мове, то паспрабуем да гэтых моўных нюансаў ставіцца больш уважліва. Аднак пакуль не магу сказаць, як тое будзе выглядаць.

З іншага боку, мы вось толькі вярнуліся з горада Арла, дзе на Міжнародным фестывалі камерных і монаспектакляў "LUDI-2013" наш спектакль "Тры Жызлі" Андрэя Курэйчыка ў маёй пастаноўцы быў прызнаны лепшым спектаклем на вялікай сцэне. Ён ішоў на беларускай мове, і расіянам гэта зусім не перашкодзіла выбраць нас з ліку прыкладна дваццаці пастановак з Расіі, Беларусі, Польшчы, Швецыі, Украіны... Дык можа, калі расіянам мова не перашкодзіла, не перашкодзіць яна і беларусам?..

Аляксандр КОЗАК,
генеральны дырэктар —
мастацкі кіраўнік Брэсцкага
акадэмічнага тэатра драмы
імя Ленінскага камсамола
Беларусі, заслужаны дзеяч
мастацтваў краіны, дырэктар
Міжнароднага фестывалю
"Белая вежа":

— Калі тэатрам кіруюць творчыя людзі, яны будуць ставіць новыя п'есы. Бо што такое тэатр? Гэта тое, што адбываецца "тут і зараз", гэта тое, што адбы-

"Тое, што адбываецца тут і зараз"

ваецца з намі. Што да нас, то сёння ў нашым рэпертуары ідзе п'еса Паўла Пражко "Ураджай" у пастаноўцы Дзяніса Фёдарова. Публіка на спектакль рэагуе па-рознаму, але мы імкнёмся працаваць з глядачом: пішам тлумачэнні ў праграмы, ладзім абмеркаванні. У асноўным, п'есу Пражко цяжка ўспрымаюць людзі сталага веку. А васьм гледачы прыкладна ад 20 да 40 гадоў рэагуюць добра, нават з захапленнем. Далей будзем ставіць Багуслаўскага, нягледзячы на тое, што зараз тут узніклі пэўныя затрымкі. Сёння ў маім партфелі пяць сучасных п'есаў, якія маем увасобіць на сцэне.

— Чым вы маглі б патлумачыць пэўную інертнасць тэатраў у цікавасці да сучаснай беларускай драматургіі?

— Класіку прасцей паставіць. А на сучаснай мове гаварыць з глядачом цяжэй, бо калі літаральна прачытаваць тэкст пэўных п'есаў "новай драмы", можна скаціцца ў пошласць. Але справа не толькі ў гэтым. Лічу, што ў нашай дзяржаве, увогуле, — нястача малых сцэн і тэатраў. Няхай засталіся б два тэатры-помнікі, а астатнія — займаліся б рознымі кірункамі. Бо сёння, калі сабраць спектаклі большасці нашых тэатраў і паказаць адзін за адным на пэўнай сцэне, асаблівай розніцы і не заўважыш. А тэатры ж павінны адрознівацца ды мець сваё адметнае аблічча, як гэта можна бачыць за мяжой.

Што да выбару мовы, то імкнёмся ставіць п'есы на арыгінальнай мове твора — калі мы кажам пра рускую і беларускую. Аднак вы ўзнялі пытанне абмежаванасці беларускамоўнага асяродка. Брэсцкі тэатр да гэтай праблемы неабявавава, таму імкнёмся, каб беларуская мова гучала з нашых падмосткаў. І яшчэ, да прыкладу, на нашым акцёрскім аддзяленні ў Музычным каледжы навучэнцы трымаюць на ёй экзамен.

Занатавала Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Фота Юрыя ІВАНОВА, Сяргея ЖДАНОВІЧА і з архіваў тэатраў

ДЫПЛОМНІКІ

Дыпломныя работы Ансамбля кафедры харэаграфіі БДУКіМ пад кіраўніцтвам Святланы Гуткоўскай склалі адметную праграму "Сезоны: знаёмае і таямнічае". Цалкам яна была паказана ўсяго аднойчы: у першы і апошні раз. Эксклюзіў?..

Васямнаццаць харэаграфічных мініячур, у якіх выпускнікі выступалі не толькі выканаўцамі, але і харэографамі, былі з'яднаны ў цэласны спектакль, заснаваны на сінтэзе мастацтваў. Акрамя харэаграфіі ды музыкі, далучыліся яшчэ відэапраекцыі твораў беларускіх мастакоў, дзе імпрэсіянісцкія відарысы па сваёй колеравай палітры на дзіва гарманічна суседнічалі з інсітам. Фінальны акорд у выглядзе "нарэзкі" фрагментаў выступленняў Ансамбля на выбітных сцэнах нагадваў відэапрэзентацыю. Каментарый "за кадрам" аднаго з выкладчыкаў Міхаіла Камінскага, дзе даваліся тлумачэнні некаторых назваў, звязаныя са старадаўнімі беларускімі вераваннямі, адсылалі гледача да жанру дакументальнага фільма.

Ідэі сінтэзу "чыталіся" і ў самой тэме, папраўдзе вечнай для мастацтва. Пору года вырашаліся праз каляндарна-абрадавы цыкл беларусаў і адначасова "праецыраваліся" на год навучальны, бо пачыналіся з восені, а заканчваліся падзеямі лета. Характары ва ўсіх герояў шмат у чым былі "спісаны" не толькі са старажытнага сялянскага, але і з сучаснага студэнцкага жыцця. Дый само слова "жыццё" паўстала ва ўсім шматабліччы сваіх адгалінаванняў, адлюстраваныя павязь часоў ды знітаваўшы беларускасць у этналагічным сэнсе, побытавым (праз сямейна-святочныя дзеі), патрыятычным (як самасвядомасць нацыі), сімвалічным (праз рамантызаваны вобраз карабля, што імкнецца ў вялікае плаванне).

Вядома, творы былі рознымі паводле харэаграфічнай лексікі. Адны нагадвалі "панэльнае" збудаванне, складзенае з добра знаёмых "блокаў", іншыя — "цаглянае", дзе пазнавальныя дэталі больш натхнялі на ўласныя прыдумкі. Але галоўнае — ні ў адным з нумароў не было звыкллага паўтору традыцый, толькі — іх творчае развіццё. На-

Сцэна з пастаноўкі "Бо я — мужык!".

Але ж усе паказвалі, што цалкам зразумела, сучасныя нумары, дзе выкарыстанне асобных класічных элементаў хіба надавала віртуознасці. Сярод прадэманстраванага было шмат пастацовак, цікавых у харэаграфічным плане. А вось вобразных ідэй, на якія так багаты кожны выпуск нашага Ансамбля, відэавочна бракавала, таматыка кампазіцый — амаль стрэс няшчаснае каханне. Уявіўшы, як фантануе харэаграфічнымі ідэямі наша студэнцтва, можна пераканацца, што беларускія артысты здольныя зацікавіць свет не толькі ідэальным уасабленнем балетнай традыцыі (а дэсягненне гэтага — ужо рэдкасць), але і сучаснымі пошукамі. Мяркуючы па тым, каго вылучылі (а галасуюць на танцавальным "Еўрабачанні" выключна члены журы), можна ўявіць, што перавага аддавалася нават не самай складанай кампазіцыі (а ёй, безумоўна, была ўкраінская, нашлігаваная, бы спартыйнае выступленне, цяжкімі прыёмамі), а самай, так бы мовіць, пластычна "імправізаванай", што глядзелася не як дакладнае выкананне зададзенага, а як уласная "танцавальная мова" ўдзельніка.

"Сезоны..." завершаны назаўжды?

Паказаць дыплом і... паспяхова знікнуць у паўсядзённым

родны танец (а менавіта такая спецыялізацыя — ва ўсіх выпускнікоў Гуткоўскай) адмыслова сплятаўся з неакласікай, мадэрнам, элементамі гімнастыкі, эстраднага танца, побытавай пластыкі. Абсалютна ўсе кампазіцыі, без аніякіх выключэнняў, мелі сваю "разыначку", цікавую ідэю, што прыцягвала ўвагу нават тады, калі мела пазахарэаграфічнае паходжанне. І хаця цяжка вылучыць штосьці "самае-самае", нельга абмінуць пастаноўку Яўгена Глінскага і Дзмітрыя Пуйшы "Бо я — мужык!", што выклікала безліч асацыяцый — нацыянальных і замежных, ад сімвалізму паэзіі Я.Купалы да карціны І.Рэпіна "Бурлакі на Волзе" ды песні "Скованные одной цепью". А "Лазавік", уасаблены Ільёй Чыжыкам і пастаўлены ім сумесна з Веранікай Пасечнік, уво-

гуле навіў на роздум пра танцавальнае "Еўрабачанне", што нядаўна праходзіла ў Гданьску.

Беларусь у танцавальным "Еўрабачанні" ўдзельнічала ўпершыню і запомнілася тым, што адзіная прапанавала "чыстую класіку". Наша Яна Штангей, сёлетняя выпускніца Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага каледжа, размеркаваная ў Вялікі тэатр оперы і балета, паказвала Варыяцыі Эсмеральды з аднайменнага балета Ц.Пуні. У параўнанні з іншымі дзяўчатамі, яна мела найлепшую падрыхтоўку. Але перамагчы з такім класічным рэпертуарам не магла. Не, ён не быў забаронены. Больш за тое: удзельнікі конкурсу павінны былі валодаць класічным танцам.

Адступленне ў тэму

У нас такой мовы, на жаль, няма. І штораз, развітваючыся з чарговым выпускам кафедры харэаграфіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, задаешся пытаннем: куды ж дзяюцца ўсе гэтыя адораныя, сапраўды апантанія танцам выхаванцы? Няўжо ўсе патанаюць у паўсядзённасці, "раскіданыя" па аматарскіх калектывах нашай краіны? Дык можа, ёсць сэнс пакінуць адзін такі Ансамбль (ці складзі "зборную" з найбольш перспектывных выхаванцаў розных гадоў) як эксперыментальную пляцоўку? А яшчэ лепш — стварыць, як у той жа суседняй Расіі, Акадэмію танца. Яна тады і з'яднае найсучасныя напрацоўкі ва ўсіх сферах харэаграфіі.

Падзея

Ружы землякоў

На мінулым тыдні народны мастак Беларусі Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка адзначаў сваё 85-годдзе. У дзень юбілею ён быў са сваімі землякамі. Урачыстая імпрэза адбылася ў Гомелі — у галерэі, якая носіць імя мэтра і захоўвае багатую калекцыю ягоных твораў. Землякі падарылі песняру Палесся букет з 85 руж.

Урачыстасцям папярэднічала прэс-канферэнцыя, на якой юбіляр адказаў на пытанні, датычныя ягонай творчасці, праблем нацыянальнай культуры, дачыненняў мастацтва і грамадскага жыцця. Гаўрыла Харытонавіч паведаваў, што ўважліва сочыць за творчасцю сваіх вучняў. Многія з іх, на яго думку, сталі сапраўднымі майстрамі, плённа працуюць у розных галінах выяўленчага мастацтва, годна прадстаўляючы нацыянальную культуру. А тое, што яны пайшлі іншым шляхам і абралі іншы стыльвы напрамак, мэтр лічыць справай для мастацтва натуральнай.

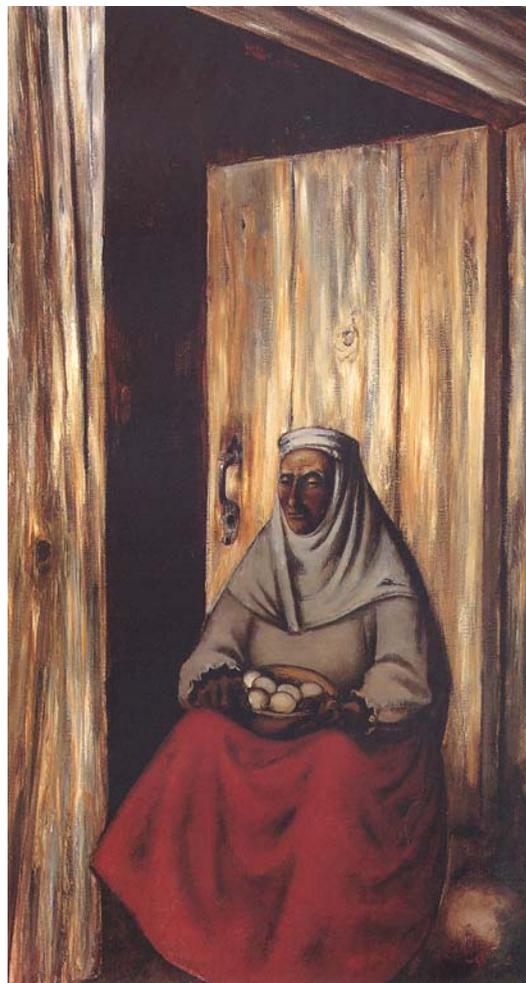
Сам жа народны мастак ганарыцца тым, што яму давалося распачаць свой творчы шлях на мяжы 1950 — 60-х гадоў, калі ў савецкім мастацтве адбылася свайго роду ментальная рэвалюцыя; калі артадаксальны "сацыялістычны рэалізм"

пасунуўся з культурнай авансэны, саступіўшы месца крэатыўнаму (як казалі б сёння) "суроваму стылю". Той час і мастакоў той пары Гаўрыла Харытонавіч згадвае з цеплынёй. Легендарнага Міхаіла Савіцкага ён па-свойску называе Мішам...

Да сённяшніх жыццёвых і культурных рэалій Гаўрыла Харытонавіч ставіцца па-філасофску, але сучасны стан выяўленчага мастацтва выклікае ягоную заклапочанасць. На яго думку, існуе небяспека калі не страты, дык заняпаду рэалістычнай школы, да станаўлення і развіцця якой ён асабіста прыклаў шмат намаганняў.

Журналісты нагадалі, як калісьці Гаўрыла Вашчанка распавядаў, што нават пасля вайны, пасля страшэнных разбурэнняў, ён верыў, што яго родная вёска адродзіцца. А калі пабачыў яе пасля Чарнобыля, зразумеў: вёска памерла насамрэч... Назаўсёды. Было пытанне: ці думае ён так зараз? Мастак адказаў, што вёска, якой ён памятае яе з дзяцінства, знікае як з'ява. На Захадзе вёсак, у нашым звыклым разуменні, ужо няма. Няма там і сялян, а ёсць сельскагаспадарчыя рабочыя. Тое ж у хуткім часе будзе і ў нас: гэта працэс, у які ўцягнуты не асобныя паселішчы, а цэлыя рэгіёны.

Потым была імпрэза на пляцоўцы перад галерэяй. Славутага земляка віталі гомельскія артысты. Пасля ўсе перамяс-

Г. Вашчанка. "Памяць".

ціліся ў канферэнц-залу галерэі. Было зачытана віншаванне ад Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Далей віншаванні чаргаваліся з выступленнямі артыстаў.

Заклучным акордам стала адкрыццё выстаўкі твораў мэтра, прымеркаванай да юбілею. Экспазіцыя — з філасофскім падтэкстам: яна прысвечана таямніцы ночы — памежнага стану рэальнасці і мроі; часу, калі знікае мяжа паміж небам ды зямлёй... Зыходзячы з храналагічных межаў прадстаўленых у экспазіцыі твораў, можна меркаваць, што ўся позняя творчасць мастака адбываецца пад знакам гэтага памежжа.

Адказваючы на віншаванні землякоў, Гаўрыла Вашчанка адзначыў, што ён шмат пагаздзіў па свеце, сустракаўся з рознымі людзьмі, мае шмат сяброў, але шчаслівы, што ў гэты дзень ён — з самымі роднымі. З землякамі. А ў адказ пачуў, што на Палессі ён — заўжды дома, што землякі хацелі б сустракацца з ім часцей. Уся імпрэза цеплынёй і шчырасцю вельмі нагадала сямейнае свята.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Гомель — Мінск

Мастыхін

У Інстытуце культуры Беларусі — персанальная выстаўка жывапісу заслужанага дзеяча мастацтваў краіны Уладзіміра Кожуха.

У экспазіцыі прадстаўлена каля сарака работ творцы апошніх гадоў. Сама яе назва — “Роднае. Чыстае. Светлае” — гэта своеасаблівы камертон да разумення дадзенага выставачнага праекта. Як зазначыла арт-дырэктар Міжнароднага грамадскага аб’яднання “Прафесійная творчая артэль мастакоў” Людміла Касяк, “...у гэтай выстаўцы мы імкнуліся паказаць увесь дыяпазон творчых інтарэсаў Уладзіміра Кожуха. Тут прадстаўлены, у асноўным, тры жанры: сюжэтная кампазіцыя, пейзаж і нацюрморт”.

Уладзімір Кожух не прапаноўвае нам загадак кшталту “здагадайся, шаноўны глядач, што я меў на ўвазе”. Кожны твор — зразумелы. А калі і ёсць “шыфр” да разгадкі твораў, дык ён вельмі прасты: “Зразумей тое, што мяне хвалюе”. Ягоны жывапіс мае своеасаблівае эмацыйнае гучанне. Лірычная лінія — галоўная ў яго творчасці. Тут мы бачым жывапісную прастору,

Шыфр любові

Мастак, які не прапаноўвае загадак

напоўненую дзіўнымі жаночымі і мужчынскімі вобразамі. У кожнай кампазіцыі мастак імкнецца да гармоніі ды выяўляе ў сваіх работах бясконцую, заўсёды зменлівую, знікаючую і такую прывабную градацыю шматвымернага свету.

Магчыма, гэта будзе гучаць пафасна, але я хацеў бы зазначыць галоўную рысу творчасці Уладзіміра Кожуха: ён адлюстроўвае ў сваіх работах толькі тое, што добра разумее сам.

Вядома, што сапраўднаму мастаку не абмінуць такія вечныя тэмы, як нараджэнне, каханне, смерць. У выстаўцы “Роднае. Светлае. Чыстае” яны прачытваюцца; асабліва гэта адлюстравана ў карціне “Пасаг” (2005 г.). Я ўспрымаю дадзены твор як гімн любові да Радзімы, да спадчыны Беларусі, да сваіх блізкіх і родных. Здавалася б, вельмі прасты сюжэт: маладая жанчына сядзіць перад куфрам і пераглядае ручнікі, якія вытканы працавітымі рукамі

У.Кожух.
“Пасаг”.

ейных бабулі ды матулі. Тут ёсць усё: любоў і такое філасофскае паняцце, як пераемнасць пакаленняў, што азначае перадачу багатага вопыту нацыі.

Пад час вернісажу прыхільнікаў прыгожых мастацтваў чакаў прыемны сюрпрыз, які падрыхтавала куратар праекта Людміла Касяк: вакальная група — Юлія Пагосава, Паліна Александровіч, Юлія Гулько — прапанавала цікавую праграму з твораў сучасных беларускіх і замежных кампазітараў.

Трэба адзначыць, што Міжнароднае грамадскае аб’яднанне “Прафесійная творчая артэль мастакоў” ужо цягам дзевяці гадоў плённа працуе на ніве беларускай культуры. Кожны год яны ладзяць каля дваццаці выставачных праектаў. Спадзяёмся, выстаўка жывапісу Уладзіміра Кожуха пройдзе з вялікім поспехам.

Мікалай ПАГРАНОЎСКИ
Заслаўе

Вернісаж

У гродзенскай галерэі “Крыга” працуе выстаўка жывапісу Сяргея Грыневіча, якая складаецца з трыпціха “Укрыжаванне”.
Фота галерэі “Крыга”

Фестываль

Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы працягвае свой удзел у прэстыжным Чэхаўскім фестывалі. Сёння і заўтра на сцэне Тэатра імя Масавета ў сталіцы Расіі калектыў прадставіць спектакль “Вяселле” з жанравым вызначэннем “SoundDrama”. Пастаноўку пабачылі ўжо на Чэхаўскім форуме ў 2010-м. Нагадаем, сёлета купалаўцы паказалі ў рамках фестывалю і свой “Офіс” паводле Інгрыд Лаўзунд.

Фота з архіваў тэатра

Камертон

“Магутны Божа”: 20 гадоў на фоне вечнасці

Учора ў Магілёве, які сёлета абвешчаны Культурнай сталіцай Беларусі, завяршыўся XVIII Міжнародны фестываль духоўнай музыкі “Магутны Божа”. Яго фінальным акордам стаўся гала-канцэрт “Магутны Божа — 20 гадоў” у Лядовым палацы.

Паводле раскладу, фестываль павінен быў адбыцца праз год. На перанос тэрміну паўплывала не толькі 20-годдзе, але і статус Культурнай сталіцы Беларусі і СНД, нададзены Магілёву. Таму наступнае такое свята пройдзе ў 2015-м, і надалей фестываль будзе праводзіцца па няцотных гадах.

Конкурсу салістаў сёлета не было, на спаборніцтве ж хароў

і ансамбляў, якое сабрала 13 калектываў з Беларусі, Расіі і Германіі, журы вырашыла Гран-пры не прысуджаць. Але ўсе астатнія прэміі былі падзелены, прычым Трэцяя — ажно на траіх. Сярод нашых пераможцаў — такія добра вядомыя калектывы, як хор Мазырскага дзяржаўнага музычнага каледжа (Першая прэмія), хор “Віссонь” (што перакладаецца са стараславянскай як “каштоўная тонкая тканіна”) студэнтаў-інструменталістаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі (Другая прэмія), зводны хор “Преображение” з Барысава, камерныя хары Гомельскай абласной філармоніі і Светлагорскай дзіцячай школы мастацтваў (Трэцяя прэмія).

Асаблівае юбілейнае свята і ў тым, што канцэртам адкрыцця сталася выступленне Дзяр-

жаўнага камернага аркестра “Віртуозы Масквы”. Увогуле ж гэты фестываль адметны сваёй разнастайнасцю: тут яднаюцца прафесіяналы і аматары, прад-

На перанос тэрміну паўплывала не толькі 20-годдзе, але і статус Культурнай сталіцы Беларусі і СНД, нададзены Магілёву. Таму наступнае такое свята пройдзе ў 2015-м, і надалей фестываль будзе праводзіцца па няцотных гадах.

стаўнікі розных канфесій. Канцэрты праходзяць на прэстыжных сцэнах і адкрытых вулічных пляцоўках, у праграму ўключаюцца выстаўкі і многія іншыя мерапрыемствы, самае пачэснае месца сярод якіх займае свята званароў.

Усяго ў фестывалі сёлета ўдзельнічаюць 15 краін, сярод якіх — Бразілія, Венесуэла, ЗША, Ізраіль, Італія, Куба, Літва, Малдова, Нігерыя, Польшча, Таджыкістан, Украіна. За гады існавання на ім пабывалі прадстаўнікі 33 краін. І ўсе яны прыязджалі, папярэдне вывучыўшы духоўны гімн “Магутны Божа” Міколы Равенскага на словы Наталлі Арсеньевай, бо гэты твор выконваўся

зводным хорам усіх удзельнікаў і публікі — па ўзмаху дырыжорскай палачкі народнага артыста Беларусі і СССР Віктара Роўды, душа якога ўжо на Нябёсах. Няма і Гая Пікарды — рупліўца на ніве беларускай культуры, які прыязджаў да нас з Лондана. А фестываль — жыве, працягваючы традыцыі экюменізму.

Н.Б.

Беларускі саюз мастакоў смуткуе ў сувязі са смерцю РЫМАРОВІЧА Эдуарда, члена грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў”, які ўнёс значны ўклад у развіццё і прапаганду беларускага выяўленчага мастацтва. Рада ГА “БСМ” выказвае спачуванне родным і блізкім у сувязі з напатакаўшым іх вялікім горам.

Моўчадзь, не маўчы!

Вёска **Моўчадзь** — апошні маршрутны пункт аўташпацыру па **Баранавіцкім раёне**. І, трэба заўважыць, — адзін з выключна цікавых па сваіх гістарычных адметнасцях пунктаў. За выключэннем, бадай, адзінага: чарговай трывіяльнай абвесткі на новенькім пасля рамонтна СДК. Надпіс на невялічкім аркушыку паперы паведамляў, што ўстанова ў другой палове дня зачынена не проста так, а з прычыны падрыхтоўкі супрацоўнікаў да чарговага мерапрыемства. З такіх нягэўных абвестак час ужо і калекцыю складаць...

А пра брэндзі Моўчадзі нам распавялі выпадковыя яе жыхары, якія, напэўна, ужо прызвычаліся да частых турыстычных “набегаў”. Дык вось, перад вёскай пра гаспадарчую ды заможную даўніну нагадвае вялікі вадзяны млын. За СДК — рэшткі сцен колішняй синагогі. Ля вясковай плошчы — велічны храм. А побач з мясцовым інітэрнатам — святая крынічка.

Як гэтыя брэндзавыя аб’екты ўплываюць на пераканаўчасць “мізансэжн” клубных тэатралізацый? Якое канкрэтна мерапрыемства рыхтуюць мясцовыя работнікі культуры? Ці дае ім турызм прыбытак ад платных паслуг? Пытанні так і засталіся нявысветленымі. А нам, журналістам “К”, хацелася б, у ідэале, бачыць на ўездзе ў вёску бігборд не толькі з пералікам вясковых цікавостак, але і з рэкламай культурных паслуг для турыстаў клуба ды бібліятэкі. Аднак няма таго бігборда і ніхто не прагне зацікавіць нас платнай экскурсіяй. Дык мо ідэалізм журналістам, сапраўды, — не да твару? І радавацца варта таму, што ёсць? Занадта простае выйсце!

Пабываўшы ў Моўчадзі, у чарговы раз пераконваешся: галоўная каштоўнасць нашай краіны — гэта людзі. Першы ж сустрэты намі мінак згадзіўся правесці для нас, няхай сабе і не вельмі прафесійную, але вельмі шчырую, экскурсію па мястэчку. Яшчэ адзін прыклад — сэрвіс мясцовай крамы. Забытае на касе печыва прадаўшчыца прынесла да нашай машыны, прыпаркаванай на іншым баку вуліцы і зусім не блізка ад крамы. Шануюць мясцовыя жыхары і духоўныя традыцыі. Святыя крынічкі, якіх ажно дзве на мястэчка, — даглядаюцца, а вада ў іх — вельмі смачная, асабліва ў гэтыя спякотныя дні... І яшчэ: думаецца, што, пры адпаведнай зацікаўленасці нашых землякоў з Ізраіля, было б цудоўна калі і не аднавіць старадаўнюю синагогу, якая зараз стаіць у руінах, дык хаця б паставіць памятны знак на гэтым месцы.

Акцыя “К”: журналісткі аўтапрабег па СДК і не толькі

На спідометры — больш за 200 “накручаных” кіламетраў. Беларусь падаецца бясконцай. Уражваюць вольныя ад паселішчаў плошчы: палеткі, лясы, поймы... Вёскі — як хлебныя крошкі ў барадзе велікана. Ехалі і думалі-абмяркоўвалі, чаму ж гэтымі “крошкамі” грэбуюць нашы перасоўныя ўстановы культуры. Прынамсі, за час рэдакцыйнай аўтавандроўкі мы не бачылі выязной актыўнасці ні аўтаклубаў, ні бібліюсаў. Відаць, з бензінам праблемы...

Распавед у сённяшнім артыкуле — пра сельскія ўстановы культуры Брэстчыны і Гродзеншчыны.

тура ўжо!” Калі даведлася, што мы з Мінска, згадзілася пагутарыць... Яна — таксама з Мінска, але ў Харашках нарадзілася ейная мама, так што ўсё лета жыве з ёй.

“Крама сапраўды спазняецца, іншым разам — гадзіны на тры, — паведаміла кабета-дачніца. — Аўтаклуб прыязджае раз на год — пад свята вёскі. Без клуба можна абысціся, а вось без кніг... Пусткі і вуліцы ў вёсцы зараслі пустазеллем... Адчуваем сябе, як на выспе”. Так, культуры, сапраўды, мала. Замест кніг — пустазелле, замест канцэртаў — штодзённая праца на градах. Вось такія невясёлыя брэндзі, якімі турыста не прывабіш...

Я, шчыра кажучы, думаю, што неперспектыўная вёска — гэта паселішча, якое хоць і не мае будучыні, але адчувае пільную увагу мясцовых улад. Прыкладна так ля ложка даўно хворага пастаянна дзяжураць урачы

Гаспадыня куфра

У **вёсцы Дварэц** уразіў спачатку ўрачыста вытанчаны касцёл. У **Дзятлаўскім раёне** дэфіцыту на іх няма. Потым уразіў клуб, а дакладней — Дварэцкі СДК, якім кіруе Ірына Цяцерына: клубныя памяшканні, якасна ў свой час адрамантаваныя, з вялікім густам упрыгожаны творами мясцовых народных майстроў. І творами — не абы-якімі. У кабінёце дырэктара ўстановы — цэлы куфар унікальнага ткацтва і вышыўкі. У тэхнічным арсенале СДК — не толькі камп’ютары (!), але і два святломузычныя камплекты. Музыкальная апаратура — увогуле вельмі якасная.

Дварэц — аграгарадок. І прывабна выглядае тут не толькі СДК, у будынку якога месціцца і бібліятэка... Ірына Цяцерына — жвавая, ветлівая і дасведчаная. Мы запыталіся, ці ўваходзяць Харашкі ў зону абслугоўвання Дварэцкай клубнай установы. “Не, — адказала Ірына, — і без Харашкоў абслугоўваем канцэртамі

Людзі на выспе:

У Харашках усё харашо?

Знаёмства з **Дзятлаўскім раёнам** распачалі з вёскі **Харашкі** (наіск — на апошнім складзе). Сoneйка стаяла над вершалінамі таполяў. Карцела даведацца, а што ж харашага ў Харашках. Інфармацыйнай падтрымкай нас забяспечылі мужчына і жанчына сталага веку, якія корпаліся на градах...

Аказваецца, у Харашках — да сотні жыхароў (з улікам дачнікаў). Больш за год як няма стаячнай крамы: як быццам, не маглі знай-

сці прадаўца, і за гэты час будынак пачаў развальвацца. Клуба таксама няма. Словам, вёска — неперспектыўная. Дык, відаць, аўтабібліятэка з аўтаклубам перыядычна завіваюць? “Не, — у адзін голас адказваюць агароднікі-граданікі, — не бачылі. Нават аўтакрама, бывае, спазняецца”.

Недзе праз паўгадзіны частыя аўтасігналы абвясцілі, што прыехала доўгачаканая аўтакрама. Вельмі хуценька яе сабралася чарга. Жанчына ў сарафане на наша пытанне заўважыла: “Ды якая тут куль-

ды сваякі. Нехта з чытачоў абавязкова скажа: ізноў — ідэалістычны погляд на яву сённяшняга сельскага жыцця! А я абавязкова адкажу: што за жыццё без імкнення да ідэалу? Так што, калі збіраецца на лецішча ў сапраўдным вясковым антуражы, бярыце з сабой торбу кніг і не забудзьцеся на магнітафон. Але ў такім выпадку ніхто не гарантуе, што пустазелле не забуе на вашых градах.

Не надта лірычнае адступленне
Югена Рагіна

Пра штраф у мільён рублёў і грошы, якія так доўга здаваў бібліятэкар

васямнаццаць вёсак”. У гутарцы высветлілася, што кожнае з гэтых паселішчаў наведвае канцэртная брыгада СДК не часцей за адзін раз у год. Зразумела: свайго транспарту Сельскі дом культуры не мае. Цікава з гэтай нагоды: якая ж перыядычнасць выездаў на канкрэтна ўзятае сяло ў мабільных устаноў аддзела культуры? Мяркуючы па культурным жыцці Харашкоў, — таксама раз на год? Аўтаклуб, ау-у-у! У наш трохдзённый выезд нам з табой так і не будзе накіравана сустрэцца...

Ірына Цяцерына агучыла праблему, пра якую мы стаміліся пісаць: непаўналетняя моладзь не мае права знаходзіцца на танцах пасля дзясятай вечара. За гэтыя гады праблема набыла дадатковыя недарэчныя нюансы. “Падлетак пасля 22.00 забег у клуб вады папіць, а пільныя правараючыя нас за гэта штрафуюць на мільён рублёў...” — нават не скардзіцца, а з сумам канстатуе дырэктар СДК. Летась установа план па аказанні платных паслуг выканала, зарабіўшы 15 мільёнаў рублёў. Сёлетні план — 25 мільёнаў. Таму білет на танцавальны вечар каштуе 10 тысяч. Каштуе апраўдана (мы пыталіся ў вясковай моладзі): дыскатэкі — цікавыя, уся пералічаная нам апаратура працуе напоўніцу. Ды плюс выдумка Ірыны Цяцерынай, якая ладзіць арыгінальныя конкурсы ды гульні для самай рознаўзроставай аўдыторыі. Але ці выратуе тая выдумка пры такім вялізным плане?..

На людным месцы

У многіх краінах свету турыстычны бізнес прыносіць каласальныя даходы. Культработнікі **Гомельшчыны** не стаяць убаку ад тэндэнцыі. Пацвярджэннем — семінар “Старажытныя народныя святы і абрады, сакральныя язычніцкія і хрысціянскія мясціны, традыцыйныя імідажывыя культурныя мерапрыемствы і іх пазіцыянаванне як аб’ектаў турыстычнага бізнесу на Гомельшчыне”.

ГОМЕЛЬШЧЫНА

Навучанне кадраў праходзіла пры падтрымцы Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці, аддзела культуры Веткаўскага райвыканкама, раённага арганізацыйна-метадычнага цэнтра.

Адной з мясцовых славуцасцей раёна можа стаць невялікая крынічка ў Вялікіх Нямках з чыстай і смачнай вадай, якую наведалі ўдзельнікі семінара. Імя ёй — “Святая”. Аб гэтым

Маршрут да крыжа-абярэга

гавораць крыжы, што пастаўлены побач. А на крыжах — абразы, якія ўпрыгожаны вышыванымі ручнікамі.

Таму невыпадкава цікавасць слухачоў выклікала выступленне навуковага супрацоўніка Веткаўскага музея стараверства і бела-

рускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава Ларысы Раманавай — “Ключы як чалавек”. Яна распавяла пра ключы-крыніцы, што ёсць у Веткаўскім і Чачэрскім раёнах. А ёсць яшчэ на Гомельшчыне цудадзейныя камяні, каменныя ідалы, крыжы-абярэгі, “прошчы”, абеліскі.

Такія ключы-крыніцы, што існуюць на Чачэршчыне і Веткаўшчыне, могуць стаць аб’ектамі рэгіянальнага турызму.

Фота
Ірыны ГЛУШЭЦ

Цікавымі для гасцей вобласці могуць быць старажытныя святы і абрады, традыцыйныя мерапрыемствы — фестывалі, агляды-конкурсы, кірмашы, — а таксама выступленні фальклорных калектываў. Тэму “Адаптацыя традыцыйных спеваў у сучасную культуру” агучылі на семінары вядучыя метадысты Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці.

Вядома, што кожны раён мае багатую гісторыка-культурную спадчыну, якая можа стаць славутай турыстычнай каштоўнасцю. Таму клубныя работнікі Веткаўшчыны падзяліліся вопытам работы, што набылі ў час правядзення крэатыўнага конкурсу “Наша старажытнае і сучаснае сяло”. Пра яго расказала дырэктар Веткаўскага раённага арганізацыйна-метадычнага цэнтра Надзея Сахарук.

Пазнаёміліся ўдзельнікі семінара і з гісторыяй з’яўлення казацтва на Веткаўшчыне. Выступленне навуковага супрацоўніка Веткаўскага музея Геннадзя Лапаціна датычылася міфалагічных каранёў абраду “Страла”.

Людміла МЕЛЬНИКАВА,
вядучы метадыст па народных традыцыях і абрадах Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці

А вось з бібліятэкаркай, на жаль, мы так і не пазнаёмліся. Абвестка на дзвярах (колькі іх нам яшчэ на канавана пабачыць?) паведамляла, што яго гаспадыня "пайшла здаваць грошы". Куды і каму — мы не дачакаліся, бо пасля абедзеннага перапынку, згодна з працоўным графікам, установа так і не адчынілася. Шкада. Грошы, відаць, былі ад бібліятэчных платных паслуг. І, мяркуючы па доўгай адсутнасці работніка, сума была, напэўна, немалой. Але для таго, каб распавесці пра самаадданасць бібліятэкаркі, фактаў, на жаль, мы так і не здолелі назбіраць.

І сталіца пазайздросціць...

Да Гродзенскага раёна дабіраліся праз Мастоўшчыну, з пустых лясных гравіек зганялі не надта баязлівых зайцоў... Вёска **Абухава** знаходзіцца за 18 кіламетраў ад Гродна. Гэта аграгарадок з насельніцтвам больш чым у дзве тысячы чалавек... Тут варта спыніцца ды

распавесці чытачу пра адметнасць сайта Гродзенскага райвыканкама, дзе адзел культуры прадстаўлены больш чым прэзентабельна: паддзены фотаздымкі і дзелавыя апісанні ўсіх аграгарадоцкіх устаноў культуры. Мяркуючы па выявах, з іх матэрыяльнай базай усё у поўным парадку. Начальнік аддзела культуры Гродзенскага райвыканкама Ігар Лябецкі — спецыяліст гаспадарлівы.

Такіх залаў як у Абухаўскім цэнтры культуры і вольнага часу няма, кажучь, нават у Гродне. Акрамя гледзельнай ды танцавальнай ёсць зала абрадаў, пакоі для гурткавай дзейнасці, шыкоўная бібліятэка. Хапае і творчых калектываў, паўдзсятка з іх — народныя ды заслужаныя. Карцей, ва ўсім адчуваецца моцная рука і арганізатара, і творцы. Дык вось, за "руку" адказвае дырэктар ЦКіВЧ Антон Цяжкін, а за "душу" — мастакі кіраўнік установы Надзея Цяжкіна. Так, муж і жонка. І разам яны імкнуцца зрабіць установу жаданай ды заўжды нечаканай для наведва-

льнай. Нам спадабаліся гэтыя "нечаканасці". Па-першае, этнамузей — з сапраўды ўнікальным рыштункам. Па-другое — падрабязнае і досыць поўнае дасье на ўмельцаў-рамеснікаў. Нават пячкі ёсць. У намерах Цяжкіных — стварэнне магутнага па творчых магчымасцях Цэнтра народных майстроў. Калі атрымаецца, задуманае стане пасля рэалізацыі сапраўдным крэатыўным прарывам. Уявіце: клубны гурток абвясчае конкурс па наборы печнікоў.

Ажыўлена было і ў бібліятэцы, дзе гаспадыняй — Тамара Гедройц. Дарэчы, ад сталічнай установы Абухаўская бібліятэка адрозніваецца хіба што меншымі плошчамі...

Характэрнаасцю Абухава з'яўляецца цесны саюз мясцовых твораў з кіраўніком сельскагаспадарчай арганізацыі Ільёй Сінко. Рамонты, транспарт, перыядычныя фінансавыя ўліванні ў рэгіянальную культуру — гэта ўсё Сінко. Для ЦКіВЧ, да прыкладу, патрэба ў бягучым рамонце ўжо настала: сям-там дах працякае ды тын-

коўка з фарбай ад сцен адстаюць. Будзем спадзявацца, і тут Сінко не падвядзе. Як, дарэчы, і Ігар Лябецкі.

Не падвёў ён і з дапамогай мясцовай школе мастацтваў. Дарэчы, кіруе ўстановай даўні сябар "К" Яўген Яськоў. Ён у нас нядаўна і свой "Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы" прэзентаваў, і ў многіх он-лайн-канферэнцыях удзельнічаў. Сёння пра дасягненні Абухаўскай ДШМ — хіба што тэзісна. Тэрэтычныя музычныя дысцыпліны тут выкладаюцца ў камп'ютарным класе. Недахопу ў музычных інструментах установа не адчувае. Гэтымі днямі завяршаецца яе рамонт. Паступаемасць выпускнікоў у ВНУ — нязменна высокая. Таму і аўтарытэт установы — гэтакі ж.

Аграгарадок "Абухава" ў матэрыяльна-творчым плане мы назвалі "нетыповым". (Так і карцела далучыць яго да гродзенскіх прыгарадаў, хоць да іх і 18 кіламетраў.) Анатоль Цяжкін і Яўген Яськоў не пакрыўдзіліся. Каму, сапраўды, хочацца быць тыповым?

Агульнае лірычнае адступленне

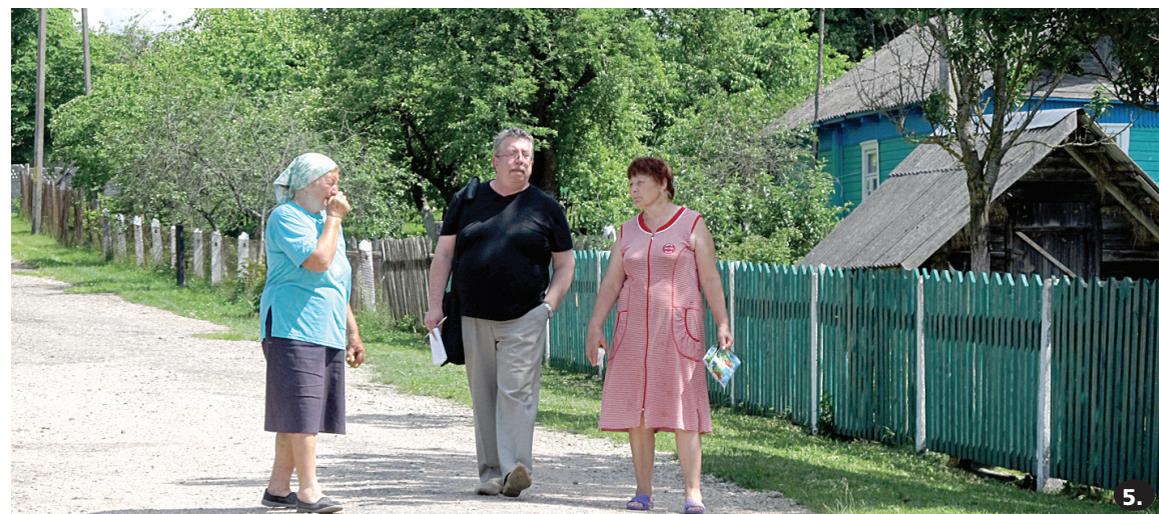
Агульнае лірычнае адступленне. Так, канцэртаў аўтаклубаў у аддаленых вёсках за два дні вандроўкі мы пабачыць не здолелі. У кніжных развалах бібліюсаў не капаліся. У гэтым — чыясьці бяда і віна. Мы ж, са свайго журналісцкага боку, у самым хуткім часе абяцаем прааналізаваць тэму больш глыбока. І зробім гэта на прыкладзе становага досведу, назвапашанага пэўнымі аддзеламі культуры Магілёўшчыны (менавіта тут з'явіліся першыя мабільныя ўстановы) і аддзела культуры Рагачоўшчыны, дзе развіццю і канцэртна-інфармацыйнаму забеспячэнню сельскіх рэгіёнаў надаецца першасная ўвага.

Яўген РАГІН і Кастусь АНТАНОВІЧ, нашы спецыяльныя карэспандэнты Мінск — Мінская вобласць — Брэсцкая вобласць — Гродзенская вобласць — Мінск Фота аўтараў

аўтаклуб, аў-у-у!

На здымках: 1. Ірына Цяцерына з Дварца. 2. У Харашкі прыехала аўтакрама. 3. СДК у Моўчадзі. 4. Анатоль і Надзея Цяжкіны з Абухава. 5. Жыхары Харашкоў распавядаюць пра вясковае жыццё-быццё. 6. Пустазелле ў Харашках.

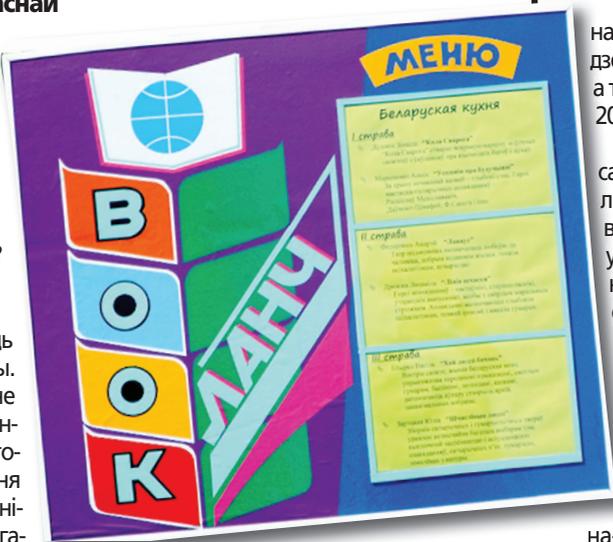
На людным месцы

Бібліятэкары Ваўкавышчыны добра разумеюць: для таго, каб заняць належнае месца ў сучаснай інфармацыйнай прасторы, неабходна выходзіць за рамкі традыцыйнага фармату стасункаў. Чым жа зацікавіць сучаснага карыстальніка, які надзвычай патрабавальны і разбэшчаны вялікай колькасцю альтэрнатыўных крыніц інфармацыі?

ВАЎКАВЫСК

Мы ўвесь час імкнёмся ўкараняць інавацыйныя формы і метады працы. Цікавай знаходкай было размяшчэнне рэкламных улётак у грамадскім транспарце. Летась у салонах гарадскіх аўтобусаў размясцілі улёткі да 130-годдзя з дня нараджэння Коласа і Купалы "Пісьменнікі-юбіляры-2012". Сёлета ж пасажыры гарадскога транспарту маюць магчымасць праз улёткі знаёміцца з функцыямі сучас-

"ВООКланч": рэклама працуе

Кніжнае меню аднаго з "ВООКланчаў".

най бібліятэкі ды пералікам платных паслуг, дзе ўказаны рэквізіты ўсіх гарадскіх філіялаў, а таксама з імёнамі пісьменнікаў — юбіляраў 2013 года...

Крэатыўная ідэя плюс маляўнічае ўвасабленне — атрымалася рэкламная шыльда з запрашэннем на "ВООКланч". Так, вы не памыліліся: менавіта "ВООКланч" у Цэнтральнай бібліятэцы. У чым жа сутнасць ідэй? Усё вельмі проста: гэта своеасаблівая рэклама кнігі, аб'яднаных пэўнай прыкметай, з выкарыстаннем адпаведнай тэрміналогіі. Так, на кожны дзень распрацавана меню. Было вырашана пачаць з беларускай кухні. У якасці "страў" на выбар прапануецца беларуская літаратура рознай жанравай прыналежнасці: гістарычны, жаночы раманы, сацыяльна-псіхалагічны твор, гумар, сатыра і г. д. У наступныя дні запрашаем пакаштаваць "Рускую кухню", "Усходнюю...", "Еўрапей-

скую...". На рэкламнай шыльдзе змешчаны толькі спіс літаратуры з кароткай анатацыяй, што раскрывае змест. А на абанеменце аформлена аднайменная кніжная выстаўка, дзе прадстаўлена прапанаваная літаратура. Адначасова дэманструецца электронная выстаўка гэтых кніг. Калі мінак зацікавіўся, прачытаўшы меню на рэкламнай шыльдзе, ён можа зайсці ў бібліятэку, падрабязней азнаёміцца і ўзяць упадабае выданне.

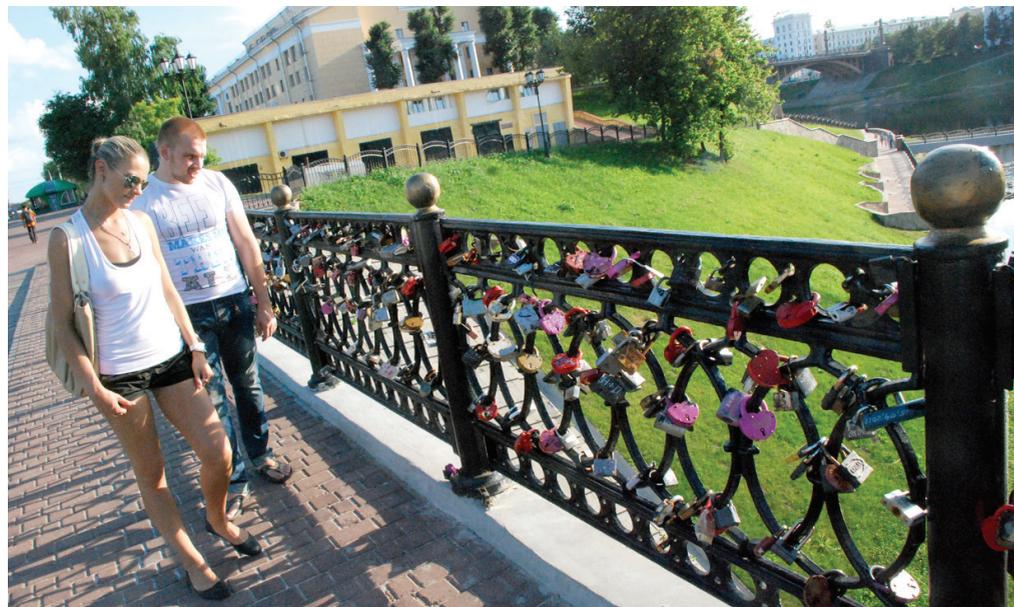
Акрамя гэтага, на зваротным баку шыльды змешчаны пералік платных паслуг, якія аказвае бібліятэка. І тут жа — лісткі з указаннем кантактных тэлефонаў, што вельмі зручна (магчыма, у мінака на дадзены момант няма часу ды пільнай патрэбы завітаць у бібліятэку, але такая неабходнасць узнікне пазней).

Самае галоўнае — рэклама працуе! На абанемент сталі звяртацца чытачы з канкрэтным запытам рэкламуемай прадукцыі. І на платныя паслугі попыт таксама павялічыўся. А гэта з'яўляецца найлепшым стымулам для далейшай творчасці і крэатыву.

Надзея ГУДКО, загадчык аддзела маркетынгу Ваўкавыскай цэнтральнай бібліятэкі

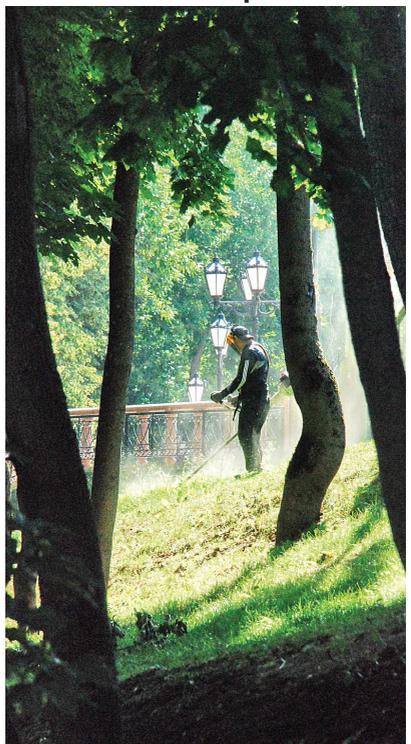
Настрой "Славянскага базару..."

Наш карэспандэнт пабываў у перадфэстывальным Віцебску і зафіксаваў, як горад змяніўся напярэдадні XXII Міжнароднага фэстывалю мастацтваў "Славянскі базар...".

Фота Юрыя ІВАНОВА

Дні культуры Літвы ў Беларусі, што распачаліся ў маі, завершацца ў ліпені. Але ўжо сёння можна падвесці некаторыя мастацкія вынікі: не проста таго, што мы ўбачылі, але і таго, чаму можна павучыцца ў нашых суседзяў.

Правесці лінію: адкуль, куды і як

У Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі ажно да 25 ліпеня працягваецца выстаўка графікі Стасіса Красаўскаса. Знешне някідкая, чорна-белая, яна гэтак жа сціпла-“незаўважна” размясцілася ў галерэі, што вядзе са старога будынка ў новы. Тут жа, па ўсіх еўрапейскіх канонах, можна пры жаданні паглядзець дакументальны фільм пра рознабаковую творчасць і саму асобу аўтара. Але ж прыцягвае экспазіцыя зусім не гэтым ноу-хау, што ўжо добра засвоена нашым музеем, — ёсць нейкая асаблівая магія ў тых танюсенькіх лініях, якімі поўняцца ўсе работы літоўскага творцы. Літоўскае мастацтва наогул вучыць не рэвалюцыйным, а эвалюцыйным працэсам у развіцці культуры.

Дэталі і стыль

На спектаклі “Дзень і ноч” Каўнаскага камернага тэатра, што ішоў на сцэне нашага Новага драматычнага тэатра, можна было павучыцца тонкасці ды адначасова грунтоўнасці ўзняцця надзвычай вострых і далікатных пытанняў, што датычацца генацыду, нацыянальнай талерантнасці, нашага стаўлення да гістарычных рэалій і іх праекцыі на кожную сям’ю. Цікава было правесці і некаторыя іншыя параўнанні, бо ў драме Дайвы Чапаўскайтэ “Яма”, паводле якой і зроблена пастаноўка, выкарыстаны той жа прыём, да якога звярнуўся і наш драматург Мікалай Рудкоўскі ў сваёй п’есе “Дажыць да прэм’еры”, пастаўленай у РТБД: героі, намагачыся зразумець сваіх папярэднікаў, настолькі пераўвасабляюцца ў свае ролі, што губляюць сувязі з рэчаіснасцю — і гісторыя не проста “ажывае”, а цалкам пранікае ў іх лёсы і змяняе іх.

Павучыцца можна было і таму, як гэты каўнаскі тэатр-студыя, пачаўшыся з аматарскай суполкі, узрасці сваіх артыстаў. І таму, як можна рабіць энергетычна прыцягальнае сучаснае відовішча з абсалютным мінімумам сцэнаграфіі, адсутнасцю пластыкі ды іншых сучасных рэжысёрскіх прыдумаў. Здавалася б, традыцыйнасць — бо-

Літоўскі вопыт на культурных паралелях

артысты хору нашага Музычнага тэатра апошнім часам танчаць так, што іх не адрозніш ад артыстаў балета. Літоўцы далі зразумець, што гэта не выключэнне з правілаў, як нам часам здаецца, а ўсяго толькі норма. Па меншай меры, да таго ўзроўню, як танчаць каўнаскія калегі, нам яшчэ трэба дарасці. Ужо хаця б таму, што там падобныя працэсы пачаліся не ўчора, як у нас, а амаль разам з усёй Еўропай.

Спектакль аказаўся — папраўдзе бляск! Прытым што пастаўлены не запрошаным зорным харэографам, а сваімі высілкамі: двума салістамі тэатра — Дайнюсам Бервінгісам і Гінтарасам Вісоцкісам. У пастаноўцы няма

ціса, неаспрэчнага прафесіянала. Той, бы Чайкоўскі свайго “Шчаўкунка”, пісаў музыку пад абсалютна канкрэтнае, дэтальнае прадуманае лібрэта: маўляў, тут — столькі тактаў такога плана, а тут — гэткага. Адпаведна, з’явіліся і ярка акрэсленыя лейтматывы, і, дзе трэба, паўторы музычнага матэрыялу, што таксама спрыялі цэласнасці твора і дэмакратычнасці яго ўспрымання.

Чаму б не “спраецываць” усё гэта на нашы рэаліі? Так і хочацца ўгадаць, што нашы тэатры чакаюць, пакуль кампазітары прынясуць ім цалкам гатовыя партытуры (пажадана, шэдэўры) — і ўжо тады пачынаюць іх “крэмзаць”, падганяючы пад па-

які ўдзельнічаў у тэлепраекце “Брудныя танцы”, супрацоўнічаў з “Рускімі сезонамі XXI стагоддзя” (яму належыць балет “Тамар”, пастаўлены і ў нашым Вялікім тэатры). Артысты — вельмі высокага ўзроўню. А вынік — някаваты. Дык чаму ж?

Як ні дзіўна, з-за музыкі. Бясконца чарада танга сталася непад’ёмнай штангай для працяглага, у двух дзях, балета. Самі па сабе шматлікія танга П’яцолы — супер! Але не была ўлічана такая дробязь, як музычная драматургія, якая павінна разгортвацца, што вельмі важна, па музычных законах, а не проста па прынцыпе, калі адна добрая мелодыя змяняе другую, пакуль не

“Нарэзка” vs. профі

льш не бывае. Але ж як “чапляе”! Прычым не толькі з-за тэмы — праславутага “яўрэйскага пытання”. А яшчэ і з-за ўвасаблення, дзе няма ніводнай “плакатна-сучаснай”, а тым больш — наўмысна “асучасненай” дэталі. Усё строга, традыцыйна, графічна, “чорна-бела” па колеравай гаме, зацягнута па тэмпарытме (ну аніякіх спецыяльных зрухаў у павольным тэмпе аповеду, што разгортваецца паступова, літаральна крок за крокам) — і, як ні дзіўна, цікава. Бо стыльна!

Вам спяваць ці танцаваць?

Яшчэ адны каўнаскія артысты — Каўнаскага дзяржаўнага музычнага тэатра — танцавальным спектаклем “Пыл і бляск” правялі своеасаблівы майстар-клас для сваіх беларускіх калег. Мы справядліва ганарымся тым, што

нейкіх суперзнаходак на ўзроўні пластычнай лексікі, выразныя сродкі базуюцца на простым да немагчымасці прынцыпе полістылістыкі, але гэта спрацоўвае, як кажуць, на ўсе сто. Інтэлігентнасць і прыналежнасць да высокіх грамадскіх слаёў акрэслены праз класічную харэаграфію; так званыя маргіналы, “асацыяльныя прадстаўнікі грамадства”, — праз кірункі вулічнага мастацтва. Не забытымі аказаліся і побытавыя рухі, элементы пантамімы. У чым жа сакрэт гэткай “сімфанічнасці развіцця” ўсяго балета? Ды ў гэтым самым сімфанічным развіцці — на ўзроўні музыкі.

Павучальнай для нас можа стацца сама гісторыя стварэння спектакля. Пастаноўшчыкі прыйшлі са сваёй ідэяй да кіраўніцтва тэатра і, атрымаўшы згоду, рушылі да кампазітара — Лінаса Адамай-

становачныя ідэі. Дык, можа, павучыцца ў літоўцаў зваротнаму працэсу?..

Танга як штанга

На харэаграфічным спектаклі Клайпедскага дзяржаўнага музычнага тэатра “Крывавае вяцелле” быў такі перааншлаг, што цяжка было знайсці месца нават на прыступках у праходзе! Пасля ж антракту можна было ўладкавацца куды прасцей. Тлумачэнне — да болю простае: сумна, нецікава, прадказальна, таму некаторыя і пакідалі залу. У чым жа справа? Здавалася б, усе складнікі спектакля — залог поспеху. У аснове — сюжэтная канва трагічнай п’есы Ф.Г. Лоркі. Музыка — А.П’яцолы. Пастаноўка — Юрыюса Смарыгінаса, аднаго з самых вядомых літоўскіх харэографу,

скончыцца сюжэт. Наступствам сталіся невыразныя характары герояў, адсутнасць у іх уласна харэаграфічных, пластычных індывідуальнасцей. Што ні кажыце, а “нарэзка” музыкі даволі рэдка бывае паспяховай. Бо любая буйная форма патрабуе такога ж працэсуальнага мыслення, а не проста мільгання асобных музычных “карцінак”. Чым не ўрок для нашых пастаноўшчыкаў? У тым ліку — драматычных спектакляў, дзе ўсё часцей грэбуюць (і эканомяць) звяртацца да кампазітараў-прафесіяналаў...

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымку: сцэна са спектакля “Дзень і ноч” Каўнаскага камернага тэатра, які быў паказаны на сцэне сталічнага Новага драматычнага тэатра.
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы

Алічбаваная гісторыя

Алена ЛЯШКОВІЧ, дырэктар дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы

■ **1. Паглядзім трывізар**

3D-тэхналогія прадстаўлена ў экспазіцыі. У другой чарзе новай экспазіцыі мы таксама плануем выкарыстоўваць яе ў тэатральнай зале. У наведвальнікаў з’явіцца магчымасць праглядаць у гэтым фармаце запісы купалаўскіх спектакляў. У тэатральнай зале неўзабаве будзе ўстаноўлены трывізар, які дасць магчымасць пабачыць выявы музейных прадметаў (да прыкладу, тэатральныя касцюмы) з кожнага боку і без 3D-акуляраў.

■ **2. А што там у філіялах?**

У нашым інфаіёску можна зрабіць віртуальны агляд выставак нашых філіялаў. Вельмі добрая рэклама. Пасля Мінска наведвальнік скіроўваецца, скажам, у Ляўкі. Мяркуем зладзіць віртуальную выстаўку новай экспазіцыі на музейным сайце. Інтэрнэт-карыстальнікаў вельмі шмат, і не варта забывацца, што ўсе яны — нашы патэнцыйныя наведвальнікі.

■ **3. Сацыяльныя сеткі — рэклама**

Для рэкламы выкарыстоўваем і сацыяльныя сеткі, хоць, відаць, і не напоўніцу. Займаюцца гэтым ці не ўсе супрацоўнікі музея, распаўсюджаючы інфармацыю праз свае ўласныя старонкі... Зараз ствараем музейныя старонкі адрозна ў некалькіх сацыяльных сетках.

■ **4. Калі рукапіс не гарыць**

Алічбавалі вельмі шмат музейных прадметаў. Ёсць, да прыкладу, электронны каталог аўтографу першага народнага паэта Беларусі. Самы ранні аўтограф датуецца 1911 годам. Папера ж не можа захоўвацца вечна, а “лічба” дае ўпэўненасць, што і нашы далёкія нашчадкі ўбачаць спадчыну Купалы.

■ **5. Электронны банк**

Плануем стварыць відэаахоўны банк усёй нашай музейнай калекцыі. Безумоўна, гэта патрабуе часу, але мы займаліся і будзем займацца дадзенай справай. Алічбоўка, скажам, рукапісу будзе гарантаваць не толькі яго вечнае захаванне, але і стане доказам таго, што прадмет належыць менавіта нашаму музею.

Для супрацоўнікаў Купалаўскага музея інтэрнэт-прастора — нібы ўраджайная ніва. І яны рэгулярна збіраюць з яе жыта ідэй. “Валожкі” таксама, дарчы, ідуць у ход.

Фатаграфічная калекцыя

Фотавыстаўка "Бабруйск учора і сёння. Позірк праз стагоддзе" адкрылася ў мясцовым краязнаўчым музеі. На ёй прадстаўлена 31 пара фотаздымкаў: чорнабелыя — з выявай Бабруйска дарэвалюцыйнага, — і каляровыя — з тымі ж відамі, але — у нашы дні. На месцы акурат у цэнтры архіўнага кадра (колішняя вуліца Мураўёўская) сёння размешчана скульптура бобра, што стаў сімвалам горада. Фота з фондаў установы

Прапанова навукоўца

Чаму маем адзін археалагічны музей?

Вядомы навуковец Леанід Калядзінскі — аўтар кнігі "Уводзіны ў археалогію", што нядаўна выйшла з друку. У выданні шмат спасылак на ўласны і сусветны досвед. У адным з раздзелаў аўтар распавядае пра тое, як захоўваюць помнікі археалогіі, інакш кажучы — пра іх музефікацыю...

Пра эксклюзіў "Бярэсця", парк Стаброўскага і патэнцыял шахт

Сёння ў Беларусі музефікаваны рэшткі полацкай Сафіі XI ст., убачыць якія сёння можна ў сутарэнні Сафійскага сабора XVIII ст., Ніжняй царквы XII ст. у Гродне (над ёй узведзены драўляны павільён), і рэшткі тураўскага храма XII ст., перакрытага павецію са шкла і бетону. З музефікаваных помнікаў абарончага дойлідства варта згадаць рэшткі Нарожнай вежы XIV — XVI ст. у Віцебску, дзе ўзведзены павільён у стылі вежы XVI ст.

Прыклады тычацца мураванай забудовы. Аднак большасць гарадоў лясной паласы Усходняй Еўропы (а ў Старажытнай Русі — усе гарады) мела драўляную забудову, за выключэннем, бадай, культавых пабудов і — у рэдкіх выпадках — дамоў князёў, баяраў, епіскапаў. Першая спроба музефікаваць участкі драўлянай забудовы старажытнарускага часу адносіцца да 1910-га, калі М.Рэрых і М.Макаранка правялі раскопкі на Рурывым гарадзішчы пад Ноўгарадам і ў мясцовым Крамлі. Але раскоп у хуткім часе давялося засыпаць...

Упершыню музефікацыя рэшткаў драўлянай забудовы старажытнарускага горада была ажыццэлена ў Беларусі на працягу 1970-х гадоў мінулага стагоддзя. У нашай краіне тады быў вынайдзены спосаб кансервацыі вільготнай археалагічнай драўніны. А пры раскопках гарадзішча летапіснага Бярэсця, былі выяўлены пабудовы, якія захаваліся на 5-6 і нават на 10-12 вяноў вышыні зруба — па сутнасці, на сваёй першапачатковай вышыні, чаго нідзе, акрамя як у Віцебску (на колішнім Верхнім замку), не фіксавалася. Гэта дало падставы прыняць рашэнне аб стварэнні археалагічнага музея "Бярэсць", які быў адкрыты ў 1982-м — амаль праз два дзясяткі гадоў пасля пачатку раскопак на гарадзішчы. Экспазіцыйная плошча складае 1832 кв. м. Яна ўключае тры дзясяткі драўляных пабудов XIII ст., участкі некалькіх маставых, выкладзеных з дошак, бярвенняў і аполкаў, дваровых вымастак і вастраколаў.

Пры кансервацыі ўскрытыя канструкцыі не разбіраліся. Наўкол раскопа экспануюцца выяўленыя артэфакты XI — XIV стст., якіх у фондах і ў экспазіцыйным музеі налічвалася каля 40 тысяч адзінак.

Аналагічнае рашэнне аб стварэнні археалагічнага музея было прынята Урадам рэспублікі ў 1980 г. адносна Віцебска. Тут — на тэрыторыі колішняга Верхняга замка — археалагічнымі рас-

Археалагічны комплекс "Бярэсць".

копкамі 1978-га былі ўскрыты участкі з рэшткамі гарадской драўлянай забудовы XIII — XIV стст. на плошчы звыш 600 кв. м. Асобныя пабудовы мелі захаванасць па 5-6 вяноў вышыні зрубаў, добра захаваліся участкі вуліц, дваровыя вымасткі і вастраколы. Іх перакрылі часовым навесам. Тое і дало падставы планаваць тут стацыянарны археалагічны музей старажытнага Віцебска. Але праз дзесяць гадоў часовы навес разабралі і раскоп засыпалі...

Музейная ініцыятыва падтрыманая Саветам Міністраў БССР і па мінскім замчышчы ў 1987-м, дзе раскопкі 1984 — 1985 г. на месцы будучай станцыі мятро "Няміга" ўскрылі драўляную забудову Мінска XII — XIII стст., прадстаўленую рэшткамі ўмацаванняў, жылымі ды гаспадарчымі пабудовамі. Але і гэтак рашэнне аб музефікацыі не было ўвасоблена. Асноўныя прычыны — адсутнасць у БССР падраздзялення для работ па кансервацыі драўніны і недахоп сродкаў на праектаванне ды будаўніцтва павільёнаў. Такім чынам, Археалагічны комплекс "Бярэсць" застаецца пакуль адзіным у свеце аб'ектам, дзе музефікаваны рэшткі драўлянай забудовы ўсходнеславянскага горада.

Меліся спробы стварэння і археалагічных паркаў — помнікаў археалогіі, якія прызначаліся для экспанавання ды вывучэння. Так, у 1930 г. у маёнтку

Орлавічы, што каля Слоніма, на плошчы ў 1 га мелася каля паўсотні курганоў, якім пагражала паступовае знішчэнне. Дзякуючы намаганням археолага і краязнаўцы І.Стаброўскага мясцовыя ўлады спынілі разбураўне курганоў, узялі іх пад ахову і разбілі тут археалагічны парк.

Цікавасць выклікае помнік палеаліту, што знаходзіцца ў Юравічах на Калінкавіччыне. Ён размешчаны на вяршыні 30-метровага мыса, адкуль тагачасныя людзі скідалі мамантаў. А на вышыні 15 метраў ад падэшвы мыса, на ўзроўні старажытнай дзённай паверхні, плануецца ўзвесці павільён, які будзе зроблены ў выкапанай у сіле гары нішы.

Ёсць узоры музефікацыі помнікаў каменнага веку больш позняга часу — неаліту. Была спроба музефікаваць і Краснасельскія неалітычныя шахты па здабычы крэменю. У 1969 г. Урад БССР прыняў рашэнне аб стварэнні тут дзяржаўнага участка р. Рось, плошчай у 3200 кв. м, на якім знаходзілася каля 140 шахтаў, быў аб'яўлены археалагічным заказнікам і ўратаваны ад знішчэння. Выношвалася думка стварыць Музей шахтаў. Праўда, планы засталіся нерэалізаванымі. Сёння зноў узнікаецца пытанне аб стварэнні Музея краснасельскіх шахт...

Леанід КАЛЯДЗІНСКІ, археолог, кандыдат гістарычных навук, дацэнт БДПУ імя М.Танка

З працягам

(Працяг. Пачатак на стар. 1.)

Злачынства

Мастак Юрый (Юдаль) Пэн цягам амаль паловы стагоддзя з'яўляецца адной з галоўных віцебскіх славунасцей. Раніцай 1 сакавіка 1937-га яго знайшлі забітым у сваёй кватэры: злачынец не толькі ўдарыў 83-гадовага старога некалькі разоў сякерай па галаве, але яшчэ і нажом перарэзаў горла... Многія журналісты ды мастацтвазнаўцы, якія пішуць пра Ю.Пэна, і дагэтуль упарта працягваюць сцвярджаць, што гэтак забойства было здзейснена роднымі мастаком, альбо — "нявызначанай асобай і пры нявызначаных абставінах". На самой жа справе цяпер ужо і абставіны даволі вядомы, і хто гэта зрабіў — таксама не таямніца...

Суседка Пэна Цэцылія Хейн узгадвае: "...Спачатку мастак жывіў са сваёй сястрой, якая вяла гаспадарку: гатавала, прыбіралася, мыла бялізну, запальвала свечкі ў пятніцу і ставіла іх на падаконнік. Пасля яе смерці састарэлы мастак жывіў адзін, незнаёмых людзей не ўпускаў. Яго наведвальнікамі былі, у асноўным, вучні <...> Кожную суботу наша глуханямая хатняя работніца Урсула прыносіла Юрыю Масеевічу снеданне, абед і вячэру, увечары забірала брудны посуд. У суботні дзень напрыканцы лютага 1937 года яна, як звычайна, аднесла вячэру, а вярнуўшыся, паведаміла, што бачыла ў Юрыя Масеевіча нейкага маладога, высокага, смуглага чалавека. Усім нас гэтае паведамленне здзівіла: як я ўжо адзначала, калі да Пэна нехта прыязджаў, дык ён загадаў нашу сям'ю аб гэтым папярэджаў. На наступны дзень малочніца, як звычайна, прынесла яму малако. Падышоўшы да дзвярэй, убачыла, што тыя прачынены. Жанчына гукнула Юрыя Масеевіча, але ніхто не адказаў. Спалоханая малочніца прыбегла да маці. Тады яны ўдзвух увайшлі ў пэнаўскую кватэру і ўбачылі забітага мастака <...> Маці адразу вярнулася ў нашу кватэру і патэлефанавала ў міліцыю (у Пэна тэлефона не было)"...

Праз два дні, 3 сакавіка, рэспубліканская газета "Звязда" агублікавала інфармацыю: "Урад БССР паведамляе ўсім працоўным Беларусі, што ў Віцебску ў ноч на 1 сакавіка ад варожай рукі загінуў вялікі мастак БССР Пэн Юрый Масеевіч. СНК (Савет Народных камісараў. — **А.П.**) БССР для арганізацыі пахавання Пэна Юрыя Масеевіча стварыў урадавую камісію <...> Пахаванне Ю.М. Пэна ўзята на рахунак дзяржавы. Камісія па арганізацыі пахавання 2 сакавіка прыбыла ў Віцебск". Пра тое, якое значэнне надавалася гэтай падзеі, красамоўна сведчыць і тое, што ў той жа дзень, 3 сакавіка 1937 года, паведамленне пра забойства Ю.Пэна агублікавала і галоўная газета краіны — "Праўда".

Следства

Далей было ўсё, як звычайна ў такіх выпадках: была заведзена крымінальная справа. Расследаваннем забойства Ю.Пэна займалася гарадское аддзяленне НКУС, якое ўзначальваў Іван Гарбаленя. Па горадзе паўзлі розныя чуткі. А 9 сакавіка 1937 года ў газеце "Звязда" быў апублікаваны матэрыял "Незразумелая маруднасць": "...Зверскае забойства было здзейснена не дзе-небудзь за горадам, далёка ад людзей, а ў самым ажыўленым месцы буйнога прамысловага і культурнага цэнтру Віцебска, дзе амаль ля самога дома мастака стаіць паставы міліцыянер. З моманту паскуднага злачынства, безумоўна, зробленага подлай рукой класавага ворага, злачынства, якое глыбока ўсхвалявала ўсю грамадскасць Беларусі, прайшло восем дзён. Аднак да гэтага часу злачынцы яшчэ не выяўлены. Органы віцебскай міліцыі і крымінальнага вышуку працягваюць у гэтай справе недапушчальную маруднасць і выключную неаператыўнасць..."

Неўзабаве стала вядома, што па падазрэнні ў забойстве мастака быў арыштаваны яго вучань Якаў Бак...

(Працяг будзе.)
Аркадзь ПАДЛІПСКІ
Віцебск

Забойства Пэна: яшчэ адна версія злачынства

Ю.Пэн. "Купанне каня". 1910 г.

(Працяг. Пачатак у №№ 22 — 25 за 2013 г.)
...У 1900-я — 1910-я Савелій Сорын стварыў мноства акварэльных, пастэльных і алейных партрэтаў знакамітых людзей — дзеячаў культуры і прадстаўнікоў “вышэйшага свету”, у тым ліку княгіні Вольгі Арловай, князя Сяргея Валконскага, графіні Элізо Дадзіяні, драматычнага акцёра Роберта Адэльгейма. Творы Сорына ў 1911 годзе экспануюцца на Сусветнай выстаўцы ў Рыме, потым — на выстаўках “Мира искусств” і Новага таварыства мастакоў у Петраградзе; рэпрадукцыі іх з’яўляюцца ў часопісах “Аполлон”, “Солнце России”, “Столица и усадьба”.

Пасля 1917-га, пакінуўшы свае пакоі ў пецяярбургскім доме № 83 на Екацярынаўскім канале, разам з маладой жонкай Ганнай Сцяпанаўнай Сорынай з’ехаў у Ялту, далей ад рэвалюцыйнай смуты. Адтуль — у Тыфліс, Батумі і зноў — у Ялту. І там сустрэкаецца ды сябруе з А.Вярцінскім, які спяваў свае “арыэtki” ў касцюме П’еро, кубафутурыстам В.Каменскім, мастаком С.Судзейкіным, журналістам А.Аверчанкам, паэтамі М.Агніўцавым і С.Клычковым. Словам, кампанія была разнашэрсная, але таленавітая і вясёлая, пакуль не грывнуў гром і хутка трэба было вырашаць: ці заставацца на свой страх у бальшавіцкай Расіі, ці на параходах плысці праз Канстанцінопаль — у невядомую “зачарованную даль” (як у Ясеніна), хто куды (у асноўным, эмігранты выбіралі Францыю, Югаславію, Чэхію, Амерыку). 42-гадовы Сорын астаяваўся ў Парыжы, а хто застаўся ў Краіне Саветаў, як Клычкоў, напрыклад, атрымаў у час сталінскага “вялікага тэрору” пулю ці ГУЛАГ...

У эміграцыі мастак, у адрозненне ад многіх сваіх калег, нават такіх знакамітых у Расіі, як К.Каровін і Б.Грыгор’еў, вельмі хутка набыў шырокую вядомасць. Ён ніколі не пакутаваў па адсутнасці заказаў, якія сыпаліся на яго, як з рога дастатку, і, разам з тым, быў вельмі патрабавальным да сябе ў творчым плане. Пейзажаў ды нацюрмортаў ён амаль не пісаў, хаця пейзаж часам прысутнічае ў партрэтах як дапаможны фон. Проста, Сорын ведаў, што партрэт — найбольш моцны бок яго таленту, дык навошта размяняцца на “дробязі”? І — свядома проціпастаўляў сябе авангардным плыням. Гэта таксама “прыкмета часу”, калі ў эпоху нашэсця “левага мастацтва” мастакі-акадэмісты часта сыходзяць у цень. Тое, на мой погляд, — гістарычнае непаразуменне.

Аднак і тут Сорын у цень не сышоў — яго “акадэмізм”, за рэдкім выключэннем, прымалі і тыя, і іншыя. Канешне ж, спрэчкі пра якасць сорынскіх партрэтаў заўсёды былі (а якое ж мастацтва без спрэчак?): хтосьці імі захапляўся, іншыя выклікалі незадаволенасць крытыкаў сваёй “салоннасцю” і “яўным акадэмізмам”, часам былі нават насмешкі, кпіны. Сёння, калі ўсё забылася, змяшалася ў сусветным “доме” мастацтваў, нішто не перашкаджае нам пабачыць несумненныя сталыя годнасці зграбнай, элегантнай, вытанчанай сорынскай манеры.

С.Сорын. Партрэт жонкі Ганны Сорынай.

Як полацкі юнак узышоў на Алімп мастацтва

“La Belle Ligne

Сорына пастаіць за сябе...”

С.Сорын. Партрэт балерыны Ганны Паўлавай.

Яго першыя выступленні на пачатку 20-х гадоў на выстаўках у Парыжы і Лондане мелі бліскучы поспех. Натхнёныя, беззаганныя паводле майстэрства партрэты пакуль нікому не вядомага мастака прывабілі агульную ўвагу. На фоне агрубелых вобразаў авангарднага мастацтва нечаканым быў зварот да класічнай традыцыі, рэпрэзентатыўнасці, буйной партрэтна-карціннай формы. Здзіўляла і навізна аўтарскай змяшанай тэхнікі, заснаванай на строгім алоўкавым малюнку з выкарыстаннем

акварэлі, пастэлі альбо тэмперы, у залежнасці ад таго або іншага ўбачанага аўтарам вобраза мадэлі. З’явілася хвалебная прэса. А вялікі артыкул у лонданскім часопісе “Studio” прынес мастаку першы буйны каралеўскі заказ. У мастацкіх колах казалі, што “лорды і лэдзі стаялі ў чарзе да яго мальберта”.

Такі поспех не закружыў мастаку галаву. Ён упарта і няспынна ўдасканалваў свой стыль. Не парываў з Расіяй; дапамагаў чым мог савецкім мастакам. Так, у 1924-м Сорын аказаў значную па-

слугу выстаўцы рускага жывапісу, што была адпраўлена ў ЗША з Масквы ў надзеі на фінансавы поспех для падтрымкі аўтараў. Але такая акцыя сустрэла ў Нью-Ёрку перашкоды, якія пагражалі правалам. І тады Сорын арганізаваў удалае прасоўванне выстаўкі па розных гарадах краіны. У цяжкія для савецкай Расіі гады таксама дапамагаў мастакам матэрыяламі для творчасці.

У лісце ад 30 чэрвеня 1936 года, незадоўга да смерці на чужыне, цудоўны арыгінальны жывапісец Барыс Грыгор’еў пісаў Сяргею Судзейкіну: “Мы з табой засталіся такімі ж геніямі, якімі былі народжаны. Скажы Сорыну, што і ён увайшоў у маю душу, ён чулівы і добры...”

Сорынская слава бліскачага салоннага партрэтчыста дайшла і да ЗША, куды з часам мастак стаў часта ездзіць, і дзе, у рэшце рэшт, ён і астаяваўся пасля Другой сусветнай вайны, стаўшы, так бы мовіць, паўнацэнным “амерыканскім мастаком”. Тут, пад Нью-Ёркам, за тысячы кіламетраў ад роднага Полацка, 22 лістапада 1953-га ён і знайшоў месца вечнага спачыну...

Але да гэтага журботнага дня было яшчэ далёка. А як Сорын “прамяняў” Парыж на “жалезны Міргарад”? Таксама проста, без праблем, як калісьці Полацк — на Адэсу, Адэсу — на Пецяярбург, Пецяярбург — на Ялту, Ялту — на Парыж. “Грамадзянін свету”? Магчыма. Гэта яму ўдалося — у адрозненне, напрыклад, ад ягоных сяброў-эмігрантаў А.Купрына,

шых работ, у тым ліку партрэты Ф.Шаляпіна, А.Бенуа, М.Фокіна, А.Лур’е, Г.Сорынай. Ганна Сцяпанаўна апошняе жаданне мужа выканала, праўда, толькі праз дваццаць гадоў пасля яго смерці, калі пачала даваць трэшчыны “жалезная заслона”. Распараджэннем Міністэрства культуры СССР дар Сорына быў перададзены ў фонды Траццякоўкі. Аднак волі нябожчыка гэта адпавядала толькі часткова: не адзінаму, а — некалькім “музеям СССР”.

Беларусь тады была ў складзе Саюза, магла прэтэндаваць на тыя або іншыя творы. Дзяржаўны мастацкі музей БССР — тым больш. Вось Мастацкі музей горада Данецка (Украіна) “запрасіў” для экспазіцыі шэсць работ Сорына (усё ж творца вучыўся ў Адэсе!), і летам 1978-га яны былі перададзены яму на пастаяннае захаванне. Наш жа Мінск, не кажучы пра Полацк, нават не спрабаваў “запрасіць” у Кацярыны Фурцавай, тагачаснага міністра культуры Саюза, хаця б дзве-тры работы Сорына для Беларусі...

Вось што піша вядомы журналіст і пісьменнік Леанід Млечын у сваёй кнізе пра Фурцаву з серыі “Жыццё знакамітых людзей”: “Дзякуючы ўменню Кацярыны Аляксееўны сябраваць Траццякоўскай галерэя атрымала карціны з калекцыі мастака Савелія Абрамавіча Сорына, які пакінуў Расію ў Грамадзянскую вайну, вучня Ільі Рэпіна. Савелій Сорын, вядомы жывапісец-партрэтчыст, рысаваў

знакамітых еўрапейцаў. Яго ўдава Ганна Сцяпанаўна зблізілася з міністрам культуры і прывезла ў Расію не толькі творы нябожчыка мужа, але і малюнкi Аляксандра Мікалаевіча Бенуа, які з 1926 года жывіў у Францыі...” У ліку падораных палотнаў быў і партрэт Г.С. Сорынай.

Дарэчы, партрэт сваёй жонкі мастак напісаў у 1943-м у Нью-Ёрку. Вельмі удалы твор. Маляўнічасць, цудоўная ігра колеравых кантрастаў, вясёлая звонкая гама адлюстроўваюць настрой аўтара і яго стаўленне да мадэлі. А які элегантны малюнак яе рук, рытм ліній, погляд, што падкрэсліваюць жывы темперамент жыццярадаснай і непасрэднай жанчыны з ледзь заўважнай хітрай усмешкай!..

...Амерыканская старонка жыцця Сорына пачыналася з таго, што яго “прыгрэў” багаты мецэнат Неру Кон, які ўвёў яго ў вядомую нью-ёркскую студию Роберта Чанлера (Ніжні Манхэтэн). Тут тусавалася практычна ўся вышэйшая амерыканская культурная эліта, што даволі хутка прыняла “рускага” мастака за свайго і адкрыла перад ім усе дзверы ў новы свет. А далей, як кажуць, “справа тэхнікі” — у прамым, творчым, і пераносным, быццёвым, сэнсе слова: штодзённая праца ў майстэрні, заказы, мастацкія вернісажы, захапленне тэатрам і музыкай, сустрэчы з сябрамі ды будучымі персанажамі сваіх палотнаў... Так было заўсёды — і ў Еўропе, і ў ЗША...

(Заканчэнне будзе.)
Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі: ■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст. ■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст. ■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст. ■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст. ■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст. Выстаўкі: ■ Стасіс Красаўскас (1929 — 1977 гг.) (графічныя творы мастака Літвы). ■ "Партрэты ўладароў і магнатаў Вялікага княства Літоўскага" (з музеяў Львова і Луцка). ■ "Случцкія паясы" (са збору Львоўскага гістарычнага музея). ■ Выстаўка А.Шылава. ■ Выстаўка І.Міско "Космас".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

- Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". ■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша "Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854" (са збору Літоўскага мастацкага музея). ■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянныя экспазіцыі. ■ Выстаўка В.Паўленка "Той абрус, што мама вязала".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

- Экспазіцыі: ■ "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

- "Водбліскі ваеннай славы". ■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.". ■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска". Выстаўкі: ■ "Камунальная кватэра" (з фондаў музея). ■ "Гістарычная мазаіка" (выстаўка васковых фігур). ■ "Скарбы Беларусі". Дом-музей ІЗ'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47. ■ Выстаўка "Лялькі з куфэрка" (прымеркавана да Дня абароны дзяцей).

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянныя экспазіцыі. Выстаўкі: ■ "Мір стары — Мір новы" (фотавыстаўка). ■ "Фарфоравая феерыя". ■ "Вялікае мастацтва рукамі маленькіх людзей".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 5 51 81, 5 31 96, 2 06 02

- Экспазіцыя ў нясвіжскай Ратушы "Гарадское самакіраванне Нясвіжа XVIII — 1-й паловы XIX стст.". ■ Выстаўка аўтарскіх лялек Алены Ражко (Палацавы ансамбль, Малая выставачная зала).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыі: ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". Выстаўкі: ■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў. ■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту. ■ Выстаўка "Зямля мая мяне заве...", прымеркаваная да 70-годдзя напісання паэмы Якуба Коласа "Суд у лесе" і да вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянныя экспазіцыі "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце. ■ Выстаўка "Славацкія сустрэчы Янкі Купалы". ■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка. ■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках папарацка-кветкі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ! НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЖНВЕНЬ І ІНШЫЯ МЕСЯЦЫ 2013 Г. Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

- Выстаўкі: ■ "Партызанскі лагер". ■ Міжнародная выстаўка дзіцячага малюнка "Я памятаю! Я ганаруся!".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

- Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ Міжнародная выстаўка мастацкіх галаграм "Галаграфія-2013. Гомель".

Арт-праект "Zabor" (агароджа цэнтральнага парку).

- Міжнародная выстаўка дзіцячай творчасці "Лідзіц". ■ Выстаўка скульптуры А.Леонава "Па поклічы прыгажосці" (Украіна). ■ "Вясновы баль — чароўнае імгненне!.." (з фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея РБ і музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля). ■ Старажытнаруская дружынная культура ў археалагічных артэфактах "З кап'я ўсцормлены". Экспазіцыі: ■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца). ■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца). ■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

Выстаўкі:

- "Радкі, імёны, лёсы" (выстаўка літаратуры к. XIX — пач. XX стст. з кніжнага збору князёў Паскевічаў). ■ "Класікі беларускага мастацтва" (выставачна-адукацыйны праект). Паўночнае крыло палаца Экспазіцыя: ■ "Свет звяроў Гомельшчыны". Выстаўкі: ■ Куток жывых экзатычных рэптылій. Зімовы сад Свет субтрапічных раслін і жывёл.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32. Тэл.: (8-0232) 74-28-23.

- Экспазіцыі: ■ Інтэр'еры гарадскога асабняка

Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

- Экспазіцыі: ■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм). ■ "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.). Выстаўка: ■ Выстаўка "Святыні Бацькаўшчыны" (храмы Беларусі на старых паштоўках).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянныя ваенна-гістарычная экспазіцыя. ■ Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. ■ Выстаўка "Імя ім — Герой". ■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір. ■ "Музей крыміналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

- Пастаянныя экспазіцыі "Прырода Лідчыны". Выстаўкі: ■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...". ■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.". ■ Выстаўка адной карціны "Партызаны". ■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!". ■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60". ■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭІ ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.

- Выстаўкі: ■ Персанальныя выстаўкі Ю.Анушкі, В.Нуднова, В.Іваньковай, Я.Каробушкіна, П.Паршына.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выстаўка дыпломных работ кафедраў народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва БДУКіМ. ■ Выстаўка вырабаў народных промыслаў і рамёстваў Дзяржаўнага вытворча-гандлёвага аб'яднання "Белмастпрамыслы" Кіраўніцтва справамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

ТЭАТР

- ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ" г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08. ■ 29 чэрвеня, 1 ліпеня — "Тры Жызэлі" А.Курэйчыка. ■ 2 — "Адамавы жарты" С.Навуменка. ■ 4 — "Раскіданае гняздо" Я.Купалы. ■ 5 — "Пра душу і для души" (канцэрт). БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26. ■ 30 чэрвеня, 5 ліпеня — "Юнона і "Авоць" А. Рыбнікава. ■ 1 — "Блакiтная камя" К.Брэйтбурга. ■ 2 — "Шклянка вады" У.Кандрусевіча. ■ 4 — "Містар Ікс" І.Кальмана.